

KURSMATERIALE

OBLIGASJONSRETT I OG II

JUS3111, VÅREN 2017

INNHOOLD

Oppgave til kursdag 1 s. 3

Oppgave til kursdag 2 s. 5

Oppgave til kursdag 3 s. 7

Oppgave til kursdag 4 s. 25

Oppgave til kursdag 5 s. 27

Oppgave til kursdag 6 s. 28

Oppgave til kursdag 7 s. 30

Oppgave til kursdag 8 s. 31

Oppgave til kursdag 9 s. 34

Oppgave til kursdag 10 s. 36

Oppgave til kursdag 11 s. 37

Kursoppgave (levering i Fronter) s. 40

Viktig!

Til første kursdag forberedes oppgaven som er angitt til kursdag 1, på s. 3 i dette kursmaterialet

Oppgave til kursdag 1

Peder Ås var daglig leder og majoritetseier i sportskjeden Xtra AS, som hadde sin hovedvirksomhet på Vestlandet. I mai 2012 ble han oppsøkt av direktør og majoritetseier Lars Holm i selskapet Sykkelimport AS, som Ås i et par år hadde kjøpt sykler gjennom. Holm opplyste at Sykkelimport hadde fått generalagenturet for Norge for en koreanskprodusert sykkel, «Hu-Hei», som han nå ville innarbeide på det norske marked som «unge og gamles beste venn». Xtra AS ble tilbudt å være forhandler for Hu-Hei i Rogaland, Hordaland og Møre- og Romsdal. Xtra skulle forhandle sykkelen i eget navn og for egen regning og få godtgjørelse i form av rabatt. Ås påtok seg å forsøke, og de ble enige om at det etter en prøveperiode på ett år skulle settes opp en skriftlig avtale som grunnlag for forhandlerforholdet.

Det viste seg at salget i prøveperioden ble beskjedent. Holm henvendte seg derfor til Ås og foreslo at man skulle prøve å få øket salget ved at det for Sykkelimports regning ble avertert i flere aviser og satt i gang en kampanje på sosiale medier, samt at Ås' selskap holdt demonstrasjoner på et stort antall kjøpesentre i området. Dette var Ås villig til under forutsetning av at han fikk en skriftlig avtale som anga Xtra AS' rettigheter og plikter som forhandler. Holm loven å komme tilbake til saken så snart som mulig.

En uke senere, den 25. mai 2013, kom det følgende brev fra Holm til Ås:

«Vedrørende salg av HU-HEI unge og gamles beste venn:

Under henvisning til samtale bekreftes følgende:

Fra 1.6.2013 blir sykler som leveres i ditt distrikt fakturert på ditt firma med 25 prosent rabatt.

Markedsføringsomkostningene vil bli dekket av mitt firma.» .

Ås hadde ventet seg et avtaledokument, men fant etter en viss betenkning Holms brev tilstrekkelig som grunnlag for forhandlerforholdet. Kampanjen og demonstrasjonene førte til en betydelig salgsøkning. Den koreanske leverandøren som også produserte annet sportsutstyr, var imidlertid av forskjellige grunner ikke fornøyd med Holm som generalagent for Norge. Koreanerne innledet derfor forhandlinger med et annet firma, A/S Maximum, som så pr. 1. april 2014 overtok generalagenturet for Norge for alle produkter fra den koreanske leverandøren. Mellom Maximums hovedaksjonær og direktør, Ole Vold, og Lars Holm ble det inngått avtale om at Holm skulle få overta en mindre aksjepost i Maximum og få stillingen som salgsdirektør i selskapet. Holm tiltrådte straks stillingen som salgsdirektør, og avvirket sitt eget firma Sykkelimport AS.

Holm sendte nå på eget initiativ brev til alle dem som hadde vært hans Hu-Hei-forhandlere, deriblant Peder Ås, der han redegjorde for forandringen på importørplanet og ba dem fortsette som forhandlere, nå for Maximum. Ås svarte straks skriftlig at han var villig til å fortsette.

Ole Volds fetter, Hans Tastad, drev et mindre sykkelverksted i Kristiansund. Han hadde ved et par anledninger foretatt reparasjoner på noen Hu-Hei-sykler. Da han fikk høre at Maximum hadde overtatt generalagenturet, henvendte han seg til sin fetter og sa seg interessert i å drive salg av «Hu-Hei» som en bigeskjeft. De syklene han hadde reparert, hadde vært levert av Peder Ås, og Tastad pekte på at det måtte være ugreit at folk var nødt til dra helt til Molde, hvor nærmeste Xtra-butikk lå, dersom de skulle kjøpe Hu-Hei-sykkel. Ole Vold, som ikke

hadde satt seg nærmere inn i hva Ås' forhandleroppdrag omfattet, gav Tastad anledning til å ta opp bestillinger på «Hu-Hei». Tastad skulle ha en provisjon på 20 prosent. Avtalen mellom Vold og Tastad var muntlig og verken Holm eller Ås ble underrettet om den.

I løpet av et par måneder ble det solgt i alt 12 sykler gjennom Tastads verksted. Lars Holm ble oppmerksom på forholdet allerede da de første bestillingene kom inn. Han tenkte straks på at han måtte ta dette opp med Vold, men Vold var da i Tokyo, og Holm - som hadde mye å stå i som salgsdirektør - glemte å nevne saken for ham da han kom tilbake til Norge. Holm kom først på saken igjen da Ås etter en tid ringte og beklaget seg over at han hadde fått en konkurrent i sitt eget distrikt.

Ås viste til Holms brev av 25. mai 2013, der Ås' forhandleroppdrag var nærmere bekreftet. Han hevdet videre at han hadde fått eneretten til å forhandle «Hu-Hei» også i Kristiansund. Selv om brevet ikke hadde brukt ordet enerett, var, hevdet han, eneretten iallfall fastlagt i den forutgående muntlige avtale. Brevet måtte, fremholdt Ås, ansees som en bekreftelse på den muntlige avtale i sin helhet, ikke bare på de punkter som var særskilt nevnt. Han gjorde gjeldende at avtalen i sin helhet gjaldt for Maximum slik den var inngått av Holm. Under henvisning til dette krevde Ås at Maximum snarest skulle sørge for at Tastads salg av «Hu-Hei»-sykler opphørte. Ås forlangte videre erstatning for sitt tap ved at Tastad hadde solgt til kunder i det distrikt som var reservert for Ås. Erstatningskravet var prinsipielt rettet mot Maximum, subsidiært mot Holm og mot Tastad.

Vold hevdet på vegne av Maximum at avtalene mellom Holm og Ås ikke var bindende for Maximum. Vold viste til at Holm aldri hadde nevnt avtalene for ham, og at han derfor måtte regne med at slike avtaler ikke forelå. Ialffall hadde Vold ingen grunn til å regne med at det forelå avtaler om enerett innenfor bestemte distrikter. Subsidiært hevdet Vold at avtalene mellom Holm og Ås ikke hadde gitt Ås noen enerett til salg i distriktet. Maximum kunne således verken være forpliktet til å frata Tastad salget av sykler eller til å betale erstatning til Ås. Atter subsidiært hevdet Maximum at en avtale med Ås under enhver omstendighet måtte være oppsigelig, slik at Maximum ikke kunne ha forpliktelser ut over en rimelig oppsigelsestid. Dessuten måtte det tas hensyn til at uten Tastads innsats ville det ikke ha blitt solgt så mange sykler i Kristiansund.

Herover forfattes en betenkning, hvor de prinsipale så vel som de subsidiære spørsmål drøftes og avgjøres.

Oppgave til kursdag 2

Advokat Ole Vold drev det største forretningsadvokatfirmaet i Lillevik. Han var kjent for sin dyktighet og sine store evner som forhandler.

Ole Vold hadde lenge vært aktiv investor i en rekke markeder.

I kunst hadde han i 2008, uten å besitte videre kunnskaper, investert NOK 30 millioner, alt med formål å tjene penger samt få en viss sosial ferniss. Innkjøp av nærmere 100 objekter var gjort i en og samme handel gjennom kunsthandler Peder Ås, som Ole Vold hadde et særlig tillitsforhold til. Vold bygget på at ettersom han hadde bare kjente navn i sin samling, hadde han fått tak i høykvalitetskunst. Peder hadde understreket at bildene var av landets fremste malere. Ole Vold var imidlertid nervøs for kvaliteten, og hadde gang på gang nevnt dette for Peder Ås, som ikke hadde svart noe videre.

Etter hvert som han fikk tilbakemeldinger på en del av det han hadde kjøpt, begynte Ole Vold å miste troen på Peder Ås. Da Ole Vold skulle realisere samlingen sommeren 2010 gikk han ikke til Peder Ås med oppdraget, men til den velrenommerte gamle auksjonsforretningen Blom & Qvist. Der var man nokså sjokkert over hva Ole Vold kunne vise frem; det var uten unntak tale om svake og uinteressante arbeider i høyden verdt NOK 2 millioner, og ikke nærmere NOK 40 millioner som Ole Vold hadde bygget på. Da Ole Vold ble kjent med dette, gjorde han øyeblikkelig hevningskrav gjeldende overfor Peder Ås. Han hadde lurt ham trill rundt.

Peder Ås på sin side viste til at kunstmarkedet var spesielt risikabelt, og at vurderinger av kvalitet var noe høyst skjønnsmessig og individuelt. En kunsthandler kunne ikke innestå for slike vurderinger. Ole Vold hadde handlet for å tjene penger på spekulativ virksomhet og måtte ta konsekvensene av det. Uansett kunne ikke Peder Ås ha risikoen for et utrenet blikk og dårlig smak hos Ole Vold. Peder Ås viste også til at enkelte av objektene hadde steget kraftig i verdi. Peder Ås hevdet at hvis man kjøper ett kunstverk har man klarligvis selv risikoen for kvaliteten; hvorfor skulle dette stille seg annerledes når man kjøpte 100? Ole Vold viste til den store verdidifferansen som forelå og som var et objektivt faktum. Ole Vold gjorde også gjeldende erstatningskrav for den gevinst han mente å ha gått glipp av.

Ole Vold hadde investert et betydelig beløp, NOK 20 millioner, i eierparter i ulike utbyggingsprosjekter i den norske fjellheimen. Eierskapet til disse gikk konkurs. "Project manager" for utbyggingsselskapene var advokat Marte Kirkerud. Marte Kirkerud skulle etter prospektet "arbeide for optimalisering av eiers verdier og en realisering av prosjektene". Oppgaven var "å sørge for at prosjektene ble inntektsbringende". Vold mente hun måtte innestå for at prosjektene ble realisert som planlagt, og gjorde erstatningsansvar gjeldende. Marte bestred at hun kunne innestå for noe slikt. Hun hadde gjort en god innsats, noe Ole Vold ikke bestred.

Etter å ha kommet opp i alle disse problemene følte Ole Vold behov for et avbrekk, og han tok inn på Grand Hotell i Storevik. Ole Vold fant etter kort tid veien til hotellets spa-senter. Han tok her en dags behandling til NOK 1.000 som bl.a. skulle være skjønnhetsbehandling. Da Ole Vold ved dagens slutt så seg selv i speilet, krevde han betalingen tilbake. Han hadde fått store flekker på huden. Hotellet viste til dette var en hudinflammasjon som fra tid til annen inntrådte som følge av bruken av de ulike urtene, og som uansett ville forsvinne natten over. Ole Vold bestred i og for seg ikke dette, men mente han måtte ha rett til å få pengene

tilbake. Hotellet viste til at Ole Vold i realiteten gjorde gjeldende et hevningskrav etter at han hadde forbrukt hotellets tjenester, og at han ikke hadde noe å restituere.

Ole Vold hadde gitt fra seg nøklene til den fine bilen sin i resepsjonen på hotellet. Han ble ikke i bedre humør da han ble kjent med at en snekker på hotellet, som var innleiet arbeidskraft og holdt på med ombygging av noen rom, hadde tatt nøklene til bilen, tyvlånt den og kjørt den til vrak. Ole Vold mente hotellet måtte innestå for dette, mens hotellet bestred ethvert ansvar.

Drøft og ta stilling til de prinsipale og subsidiære rettsspørsmål oppgaven reiser.

Oppgave til kursdag 3

1. Analyser og vurder flertallets og mindretallets begrunnelser i Rt. 2010 s. 1345 («Oslo Vei»).
2. Sammenlign flertallets vurdering av læren om bristende forutsetninger og avtl. § 36 med de tilsvarende vurderingene i Rt. 1999 s. 922 og Rt. 2014 s. 866, og drøft den alminnelige rekkevidden av synspunktene som fremkommer i dommene.

Norges Høyesterett - HR-2010-1875-A - Rt-2010-1345

Instans	Norges Høyesterett - Dom.
Dato	2010-11-04
Publisert	HR-2010-1875-A - Rt-2010-1345
Stikkord	Obligasjonsrett. Entrepriserett. Kontraktsrevisjon. Kompensasjon for merutgifter.
Sammendrag	<p>Saken gjaldt krav om tilleggsvederlag fra en entreprenør ved vinterdrift av vegstrekninger som driftes i henhold til en entreprisekontrakt som er inngått etter forutgående anbudsinnbydelse. Hovedspørsmålet var hvem som hadde risikoen for at gjennomsnittlig faktisk saltforbruk per vintersesong ble bortimot tre ganger så høyt som gjennomsnittet av det som ved anbudsinnbydelsen ble oppgitt som tidligere rapportert saltforbruk. Høyesterett kom enstemmig til at det ikke var grunnlag for å revidere kontrakten på grunnlag av ulovfestede regler om bristende forutsetninger eller avtaleloven § 36, men at Oslo Vei kunne kreve kompensasjon for merutgiftene med hjemmel i NS-3430 punkt 7.5, jf. punkt 21.1. Dissens 3 mot 2 angående utmålingen av merutgifter.</p>
Saksgang	Nedre Romerike tingrett TNERO-2008-163825 - Eidsivating lagmannsrett LE-2009-158152 - Høyesterett HR-2010-1875-A, (sak nr. 2010/776), sivil sak, anke over dom.
Parter	Oslo Vei AS (advokat Einar Heiberg) mot Staten v/Samferdselsdepartementet (Regjeringsadvokaten v/advokat Ingrid Skog Hauge - til prøve).
Forfatter	Skoghøy, Noer, Tjomsland. Delvis dissens: Endresen, Webster.

- (1) Dommer **Skoghøy**: Saken gjelder krav om tilleggsvederlag fra en entreprenør ved vinterdrift av vegstrekninger som driftes i henhold til en entreprisekontrakt som er inngått etter forutgående anbudsinnbydelse. Hovedspørsmålet er hvem som har risikoen for at gjennomsnittlig faktisk saltforbruk per vintersesong er blitt bortimot tre ganger så høyt som gjennomsnittet av det som ved anbudsinnbydelsen ble oppgitt som tidligere rapportert saltforbruk.
- (2) Den 1. november 2005 innbød Statens vegvesen Region øst til åpen anbudskonkurranse om drift og vedlikehold av stamveger, riksveger, fylkesveger samt gang- og sykkelstier innenfor et område kalt Romerike midt for perioden 1. september 2006 til 31. august 2011. Området omfatter kommunene Lørenskog, Rælingen, Skedsmo, Fet, Sørum, Nes, Ullensaker og Eidsvoll. Dette var første gang drift og vedlikehold av vegene på Romerike ble konkurranseutsatt. Drift og vedlikehold av vegene ble før 1. januar 2003 utført av Statens vegvesen. Fra 1. januar 2003 ble produksjonsavdelingen i vegvesenet utskilt som eget selskap - Mesta AS. Fra 1. januar 2003 til 31. august 2005 ble driften og vedlikeholdet utført av Mesta AS på grunnlag av såkalt «overgangskontrakt». I perioden 1999-2004 hadde det vært et prøveprosjekt med delvis konkurranseutsetting.
- (3) Det kom inn tilbud fra fem selskaper. Det klart laveste tilbudet ble inngitt av Oslo Vei AS (heretter benevnt Oslo Vei), som er 100 % eid av Oslo kommune. Oslo Veis tilbudspris var kr 148 786 040 eksklusive merverdiavgift. Tilbudet var angitt å være basert på «konkurransegrunnlaget, møtereferat fra tilbudskonferansen og innkomne spørsmål besvart av SvV [dvs. Statens vegvesen]». Den høyeste tilbudsprisen lå om lag 40 % over tilbudet fra Oslo Vei. I brev 9. mars 2006 aksepterte Statens vegvesen Region øst pristilbudet fra Oslo Vei. Deretter ble det 6. april 2006 mellom Statens vegvesen Region øst som byggherre og Oslo Vei som entreprenør inngått «drifts- og vedlikeholdskontrakt med funksjonsansvar», hvor Oslo Vei påtok seg å «utføre drifts- og vedlikeholdsoppgaver knyttet til stamveger, øvrige riksveger, fylkesveger og gang- og sykkelstier langs riksveger med tilhørende sidearealer, utstyr og installasjoner i Lørenskog, Rælingen, Skedsmo, Fet, Sørum, Nes, Ullensaker og Eidsvoll kommuner i perioden 01.09.2006 - 31.08.2011 i samsvar med sitt tilbud av 30.01.2006». Kontrakten inneholder denne definisjon av «funksjonsansvar»:

«Helhetlig ansvar for beslutning, planlegging, prosjektering, utførelse, kvalitetssikring, oppfølging og dokumentasjon av tiltak som er nødvendig for å overholde kontraktens krav samt dokumentasjon av resulterende tilstand og funksjon.»
- (4) De vinterdriftsoppgaver som Oslo Vei skal utføre etter denne kontrakten, omfatter blant annet snøbrøyting, snø- og isrydding og strøing. Vinterdriften skal ifølge kontrakten utføres etter tre strategier - «vinterveg», «nesten bar veg» og «bar veg». For vinterveg er det «akseptabelt med snø- og isdekke hele eller deler av vinteren», mens bar veg «normalt skal være snø- og isfrie hele vinteren» og nesten bar veg «normalt skal være snø- og isfrie i sporene hele

vinteren».

- (5) Kontrakten inneholder nærmere angitte kriterier for når det skal iverksettes brøyting, snø- og isrydding og strøing («tiltaksriterier»). Disse avhenger av hvor sterkt trafikkert vegen er. For veger som skal driftes som bar veg, skal det iverksettes salting dersom det «forventes friksjon under 0,4». Det er også angitt hvor raskt det skal responderes når et tiltaksriterium inntre («tiltakstid»). For særskilt angitte riksvegstrekkninger som driftes som bar veg, er det bestemt at det overhodet «ikke [tillates] oppbygging av snø- eller issåle under vedvarende snøvær», og for alle veger som driftes som bar veg, er det fastsatt at friksjonen utenom ved snøfall «aldri [skal] være dårligere enn 0,4». Etter kontrakten skal veger som driftes som vinterveg, normalt ikke saltet, men i «overgangsperiodene», dvs. ved værømslag, «kan» det benyttes «salt eller saltløsning».
- (6) Den kontrakt som ble inngått, er en funksjonskontrakt med fast pris. Kontrakten inneholder ingen angivelse av hvilke mengder salt som må benyttes for at de krav kontrakten stiller, skal være oppfylt. For at de som skulle inngi tilbud, skulle ha et bedre kalkulasjonsgrunnlag, fremla Statens vegvesen som anbudsgrunnlag «historiske vinterdriftsdata» for vegene på Romerike. Disse dataene er inntatt som vedlegg S 30 til den inngåtte kontrakt. I det følgende blir dette dokumentet kalt vedlegg S 30. Talloppstillingene i dette vedlegget er basert på rapportskjemaer fra de entreprenørene som hadde utført saltingen - såkalte R 12-skjemaer. Vedlegg S 30 inneholder følgende opplysninger om rapporterte medgåtte saltmengder per vintersesong i perioden 1999/2000-2004/2005:
- (7) 8 730 tonn i 1999/2000, 4 118 tonn i 2000/2001, 5 715 tonn i 2001/2002, 5 414 tonn i 2002/2003, 6 883 tonn i 2003/2004 og 5 843 tonn i 2004/2005. Disse tallene gir et gjennomsnitt per vintersesong på 6 117 tonn.
- (8) De saltmengdene som er oppgitt i vedlegg S 30, blir i vedlegget opplyst å være «de beste historiske erfaringstall som kan skaffes». Samtidig er det imidlertid presisert at «de er erfaringstall fra en driftssituasjon med til dels andre rammebetingelser og standardkrav, og må brukes med dette forbeholdet». I dokumentet blir det for øvrig uttalt:
- «Tallene representerer de mengder entreprenørene har rapportert til byggherren. Innrapporteringen har ikke vært underlagt særskilt kvalitetssikring og kan derfor være beheftet med feil. Tallene er summert for hele Romerike og ikke kun kontraktsområde Romerike Midt og gjelder for ca. 114 km Stamveg, ca. 631 km Ø. [forkortelse for øvrig] Riksveg, ca. 857 km Fylkesveg og ca. 167 km gang- og sykkelveg.»
- (9) Partene er enige om at av saltforbruket på Romerike går ca. 50 % til vegene i det området som er kalt Romerike midt. Dersom opplysningene i S 30 blir lagt til grunn, vil gjennomsnittlig saltforbruk for vintersesongene 1999/2000-2004/2005 i Romerike midt således utgjøre 3 059 tonn per vintersesong.
- (10) Som del av kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei er inntatt NS-3430 Alminnelige kontraktsbestemmelser om utførelse av bygg- og anleggsarbeider. Partene har gjort enkelte endringer i standarden som er uten betydning for denne saken.

- (11) Etter det som er opplyst, har Statens vegvesen på landsbasis inngått til sammen 105 funksjonskontrakter for drift og vedlikehold av vegger. Samlet kontraktsverdi for disse kontraktene utgjør rundt kr 15 milliarder. De fleste kontrakter har en løpetid på fem år. Dette innebærer at samlet årlig kontraktssum for vegvesenets funksjonskontrakter utgjør rundt kr 3 milliarder.
- (12) For vinterdriften av vegene i Romerike midt inngikk Oslo Vei avtale med Transport-Formidlingen Anlegg AS (heretter forkortet til TF-Anlegg). Etter denne skulle TF-Anlegg som underentreprenør utføre de forpliktelser som Oslo Vei hadde påtatt seg overfor Statens vegvesen. Etter avtalen skulle det mellom Oslo Vei og TF-Anlegg gjelde de samme kontraktsbetingelser som mellom Statens vegvesen og Oslo Vei, men likevel slik at det var Oslo Vei som skulle holde de nødvendige saltmengdene.
- (13) Oslo Vei hadde ved kalkulasjonen av sitt tilbud til Statens vegvesen tatt utgangspunkt i de opplysninger som vedlegg S 30 inneholdt om medgåtte saltmengder per vintersesong fra og med 1999/2000 til og med 2004/2005, og lagt inn en sikkerhetsmargin på 10 %. Det tilbud som Oslo Vei inngav, var således basert på et gjennomsnittlig saltforbruk på rundt 3 300 tonn. For ordens skyld presiseres at denne kalkulasjonen ikke fremgikk av tilbudet.
- (14) De saltmengder som TF-Anlegg har brukt ved vinterdriften av vegene i Romerike midt, har imidlertid vist seg å bli atskillig høyere enn det Oslo Vei hadde kalkulert med ved inngivelsen av tilbudet. For vintersesongene fra og med 2006/2007 til og med 2009/2010 utgjør det faktiske saltforbruket 7 794 tonn i 2006/2007, 8 906 tonn i 2007/2008, 10 501 tonn i 2008/2009 og 7 857 tonn i 2009/2010. Dette gir et gjennomsnittlig saltforbruk per vintersesong på 8 765 tonn.
- (15) Det at saltforbruket viste seg å bli atskillig høyere enn det Oslo Vei hadde kalkulert med, ble første gang tatt opp av Oslo Vei i brev 26. mars 2007 til Statens vegvesen Region øst. I brevet bad Oslo Vei om å få «diskutere en kostnadsfordeling av merforbruket». Selskapet foreslo at merforbruket utover de saltmengder som fulgte av S 30, ble fordelt med 15 % på Oslo Vei og 85 % på Statens vegvesen. Dette forslaget ble ikke godtatt av vegvesenet, og etter noe korrespondanse tok Oslo Vei 29. oktober 2008 ut stevning ved Nedre Romerike tingrett mot staten v/Samferdselsdepartementet med krav om tilleggsvederlag. Staten tok til motmæle i tilsvar 9. desember 2008 og påstod seg frifunnet.
- (16) Etter at Oslo Vei hadde fremmet krav overfor Statens vegvesen, fremsatte TF-Anlegg på tilsvarende grunnlag krav overfor Oslo Vei på tilleggsvederlag for utlegging av større årlige saltmengder enn det som var forutsatt ved kontraktsinngåelse. Dette kravet er imidlertid opplyst senere å være blitt frafalt av kommersielle grunner.
- (17) Nedre Romerike tingrett kom i dom 12. juni 2009 til at Oslo Vei har krav på tilleggsvederlag for merutgifter til saltforbruk utover 3 300 tonn per vintersesong. Etter tingrettens oppfatning representerte det økte saltforbruk en «vesentlig svikt i forutsetningene for Oslo Veis tilbud» som Statens vegvesen måtte bære risikoen for. Merkostnadene ble for vintersesongene 2006/2007 og

2007/2008 til sammen fastsatt til kr 4 millioner. Oslo Vei hadde også nedlagt påstand om fastsettelsesdom for tilleggsvederlag for den gjenstående del av kontraktsperioden. Tingretten fant imidlertid ikke at den hadde tilstrekkelig grunnlag for å overskue fremtidig utvikling, og påstanden om fastsettelsesdom for den gjenstående kontraktsperiode ble derfor ikke tatt til følge. Tingrettens dom har denne domsslutning:

«1. Staten v/Samferdselsdepartementet betaler til Oslo Vei 4 000 000 - firemillioner - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelse av denne dom, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.

2. Staten v/Samferdselsdepartementet betaler til Oslo Vei sakskostnader med 386 200 - trehundreogåttisekstusentohundre - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelse av denne dom, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.»

(18) Staten v/Samferdselsdepartementet påanket tingrettens dom til Eidsivating lagmannsrett. Oslo Vei erklærte avledet anke. Ved lagmannsrettens dom 10. mars 2010 (LE-2009-158152) fikk staten medhold. Lagmannsretten fant det ikke sannsynliggjort at tallopplysningene i vedlegg S 30 var feil, og etter lagmannsrettens syn fantes det heller ikke annet grunnlag for tilleggsvederlag. Lagmannsrettens dom har denne domsslutning:

«1. Staten ved Samferdselsdepartementet frifinnes.

2. Oslo Vei AS betaler i sakskostnader til Staten ved Samferdselsdepartementet 214 640 - tohundreogfjortentusensekshundreogførti - kroner for lagmannsretten og 126 456 - etthundreogtjusekstusenfirehundreogfemtiseks - kroner for tingretten innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av denne dommen.»

(19) Oslo Vei har påanket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken er angitt å rette seg mot lagmannsrettens rettsanvendelse og bevisbedømmelse. Det er imidlertid i hovedsak bevisbedømmelsen som angripes.

(20) Under behandlingen for Høyesterett er det fremlagt skriftlige forklaringer fra 15 vitner. Tre av disse er nye for Høyesterett. Det er også fremlagt flere nye dokumenter. Blant annet er det innhentet mer spesifikke opplysninger om hvilke mengder salt som ble tatt ut fra Statens vegvesens saltlager i vintersesongene 1999/2000-2004/2005. For de øvrige sesongene er det fremlagt opplysninger om hvilke mengder salt som er innkjøpt, men ikke om hvilke mengder som er brukt på Romerike. Som følge av de nye opplysninger som er fremlagt, fremstår saken som bedre opplyst for Høyesterett enn for de tidligere instanser.

(21) Den ankende part, *Oslo Vei AS*, har i korte trekk anført:

- (22) Ved kalkulasjonen av sitt tilbud til Statens vegvesen bygde Oslo Vei på opplysningene i kontraktens vedlegg S 30, som utgjorde en del av anbudsgrunnlaget. De opplysninger om saltforbruk i vintersesongene 1999/2000-2004/2005 som dette vedlegget inneholder, er ikke riktige. For det første er deler av saltforbruket på Romerike holdt utenfor. Dette gjelder saltforbruk på E 6 fra Minnesund til Hedmark grense og saltforbruk på vegstrekninger i et område som grenser mot Østfold. For det andre har rapporteringen av saltforbruket ikke vært fullstendig. Det er dokumentert saltuttak fra lager som langt overstiger det som ifølge R 12-rapportene er utlagt på vegene. På dette sentrale punkt er saken betydelig bedre opplyst for Høyesterett enn for lagmannsretten. Den saltmengde man får ved å summere tallene i R 12-skjemaene, er dessuten høyere enn det som fremgår av vedlegg S 30. Det kan etter dette ikke festes lit til det tallmateriale som fremgår av dette kontraktsvedlegget.
- (23) De kriterier kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei oppstiller for salting, inneholder ingen vesentlig skjerpning av de krav som gjaldt tidligere. Været i de vintersesongene som har gått av kontraktsperioden, har ikke vært vesensforskjellig fra været i perioden 1999/2000-2004/2005. Det foreligger heller ingen indikasjoner på at TF-Anlegg har brukt mer salt enn det som er nødvendig for å oppfylle de krav kontrakten stiller. Tvert imot har flere vitner uttalt at det ikke vil være mulig å oppfylle kontraktens krav om det ikke benyttes mer salt enn det som fremgår av vedlegg S 30. Når TF-Anlegg har måttet bruke vesentlig mer salt enn det som i vedlegg S 30 er oppgitt som historiske data, må forklaringen enten være at tallene i vedlegg S 30 er uriktige, eller at de standardkrav kontrakten stiller, ikke har vært oppfylt tidligere, eventuelt en kombinasjon av disse forholdene.
- (24) Som prinsipielt rettsgrunnlag for kravet om tilleggsvederlag for økt saltmengde har Oslo Vei anført de ulovfestede regler om bristende forutsetninger. Vedlegg S 30 inngikk i anbudsgrunnlaget. Tallmaterialet i dette dokumentet er beheftet med vesentlige feil, og den anbudskalkulasjon som Oslo Vei har foretatt, er dermed bygd på vesentlig uriktige forutsetninger. Dette gir grunnlag for tilleggsvederlag til dekning av merkostnader til innkjøp, lagring og utlegging av salt utover 3 300 tonn per vintersesong.
- (25) Subsidiært har selskapet anført avtaleloven § 36 og har til støtte for revisjon på dette grunnlag vist til de samme anførsler som under bristende forutsetninger.
- (26) Atter subsidiært har Oslo Vei anført NS-3430 punkt 7.5 og punkt 21.1. Etter NS-3430 punkt 7.5 har entreprenøren krav på å få dekket «utgifter som entreprenøren påføres som følge av feil eller uoverensstemmelser i dokumenter som byggherren har levert», og etter punkt 21.1 har entreprenøren krav på å få dekket «merutgifter av andre årsaker som må henføres til byggherrens forhold». De feil som tallmaterialet i vedlegg S 30 inneholder, må under enhver omstendighet være omfattet av disse kontraktsbestemmelsene.
- (27) Ytterligere subsidiært har Oslo Vei anført at forbruk av salt utover 3 300 tonn per sesong ikke omfattes av kontrakten, og at kostnadene til innkjøp, lagerhold og utlegging av denne saltmengden derfor må dekkes som arbeid utenfor kontrakten, jf. NS-3430 punkt 28.

- (28) Etter Oslo Veis oppfatning skal tilleggsvederlaget - uansett hvilket rettsgrunnlag som anvendes - ikke bare dekke kostnadene til innkjøp og lagerhold av salt utover 3 300 tonn per vintersesong, men også kostnadene til å legge ut denne økte saltmengde. Riktignok har TF-Anlegg overfor Oslo Vei av kommersielle grunner frafalt krav på dekning av merkostnader til utlegging av salt. Dette kan imidlertid ikke påvirke Oslo Veis krav overfor Statens vegvesen.
- (29) Oslo Vei AS har nedlagt slik påstand:
- «1. Staten v/Samferdselsdepartementet betaler til Oslo Vei AS et beløp begrenset oppad til kr 24.515.958, med tillegg av lovens forsinkelsesrente av kr 11.400.000 fra 30.6.2008 til betaling skjer og av kr 8.172.131 fra 2.8.2009 til betaling skjer».
 2. Oslo Vei AS har rett til tilleggsvederlag av staten v/Samferdselsdepartementet for sesongen 2010/2011.
 3. Oslo Vei AS tilkjennes sakens omkostninger for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett.»
- (30) Ankemotparten, *staten v/Samferdselsdepartementet*, har i korte trekk anført:
- (31) Det er ikke omtvistet at kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei er en funksjonskontrakt. Etter kontrakten skal Oslo Vei fremskaffe og legge ut den saltmengde som er nødvendig for å oppfylle kontraktens krav. Det er mange faktorer som påvirker saltingsprosedyren. Risikoen for hvilken saltmengde som er nødvendig, påhviler Oslo Vei. Dersom Oslo Vei skulle få medhold, vil det innebære at kontrakten blir omdefinert fra en funksjonskontrakt til en mengdekontrakt.
- (32) Staten erkjenner at vedlegg S 30 for sesongene 2003/2004 og 2004/2005 ikke inneholder saltforbruk på E 6 fra Minnesund til Hedmark grense og vegstrekninger i et område som grenser mot Østfold. Dette skyldes at disse vegene i disse sesongene ble driftet fra henholdsvis Hedmark og Østfold. Det er imidlertid her tale om små mengder. Hvis saltforbruket i disse sesongene hadde vært tatt med, ville det bare ha medført ca. 65 tonn høyere gjennomsnitt.
- (33) Det er også riktig at summen av den saltmengde som i henhold til R 12-skjemaene er rapportert utlagt, utgjør noe mer enn de tall som fremgår av vedlegg S 30. Forskjellen er imidlertid meget liten. Mens gjennomsnittlig rapportert utlagt saltmengde i henhold til vedlegg S 30 utgjør 6 117 tonn, utgjør rapportert utlagt saltmengde etter summering av R 12-skjemaene 6 297 tonn. Dette gir bare en differanse på 2,9 %.
- (34) For sesongene 1999/2000, 2003/2004 og 2004/2005 foreligger det opplysninger om saltuttak fra vegvesenets lager. I disse sesongene er det fakturert uttatt til Romerike henholdsvis 8 091 tonn, 7 593 tonn og 7 038 tonn. I sesongene 1999/2000 og 2003/2004 ble noen vegstrekninger driftet av Kolo Veidekke AS, og dette selskapet hadde eget innkjøp. Dersom man legger sammen saltuttak fra vegvesenets lager til Romerike og saltforbruk rapportert av Kolo Veidekke AS, utgjør uttatt saltmengde i 1999/2000, 2003/2004 og 2004/2005 henholdsvis 9 886 tonn, 9 104 tonn og 7 038 tonn. Gjennomsnittlig avvik i forhold til tallene i

vedlegg S 30 for disse sesongene utgjør 21,3 %. For sesongene 2000/2001, 2001/2002 og 2002/2003 foreligger det bare opplysninger om totalt innkjøp, og ikke om til hvilke områder saltet er levert. Det er imidlertid ingen grunn til å anta at uttatt saltmengde disse sesongene avviker fra det bilde som uttatt saltmengde i sesongene 1999/2000, 2003/2004 og 2004/2005 gir.

- (35) Staten anfører prinsipalt at det ikke er godtgjort at tallmaterialet i vedlegg S 30 er beheftet med vesentlige feil. De tall som foreligger om uttak av salt fra lager, er usikre, idet disse ikke sier noe om hvor mye som ble lagt ut på vegnettet. Den vesentligste årsak til at saltforbruket etter at Oslo Vei overtok drifts- og vedlikeholdsansvaret for vegene i Romerike midt, er blitt bortimot tredoblet, må være valg av driftsopplegg og saltingsstrategi. Krav om økt trafikksikkerhet fra trafikantene kan også bidra til økt saltforbruk. Dessuten har TF-Anlegg ikke særlig oppfordring til å spare på salt, da Oslo Vei etter avtalen med TF-Anlegg skal holde det salt som er nødvendig. For det tilfellet at Høyesterett skulle komme til at tallmaterialet i vedlegg S 30 er beheftet med feil, anfører staten subsidiært at det ut fra tallene for uttak fra lager maksimalt kan være grunnlag for å oppjustere S 30-tallene med rundt 20 %.
- (36) Etter statens syn gir NS-3430 punkt 7.5 ikke grunnlag for revisjon, da vedlegg S 30 ikke inneholder noen spesifikasjoner eller mengdeangivelse for kontraktsarbeidet. Det er heller ikke grunnlag for revisjon etter NS-3430 punkt 21.1, de ulovfestede regler om bristende forutsetninger eller avtaleloven § 36. For det tilfellet at Høyesterett skulle komme til at det er grunnlag for å utmåle erstatning etter NS-3430 punkt 7.5 eller punkt 21.1, må en eventuell erstatning under enhver omstendighet begrense seg til faktisk påløpte utgifter. De kostnader TF-Anlegg har hatt til å legge ut større saltmengder enn gjennomsnittlig 3 300 tonn per vintersesong, kan ikke kreves erstattet, da TF-Anlegg har frafalt mulig krav overfor Oslo Vei.
- (37) For de lavere instanser hadde staten en subsidiær anførsel om at Statens vegvesen under ingen omstendighet kunne hefte for merforbruk av salt på fylkesvegene. Denne anførsel er frafalt for Høyesterett.
- (38) Staten har nedlagt slik påstand:
- «1. Anken forkastes.
 2. Staten v/Samferdselsdepartementet tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett.»
- (39) **Mitt syn på saken**
- (40) Jeg er kommet til at Oslo Veis anke delvis må tas til følge.
- (41) Oslo Vei har ved kontrakten av 6. april 2006 med Statens vegvesen påtatt seg drifts- og vedlikeholdsansvaret for de vegstrekninger i området Romerike midt som omfattes av denne, til fastsatt pris. Hvilke oppgaver som skal utføres, er nærmere definert i kontrakten. Blant annet plikter Oslo Vei etter nærmere angitte kriterier å utføre salting. Kontrakten er en funksjonskontrakt uten angivelse av hvilke mengder salt som vil gå med til oppfyllelse av kontrakten. Spørsmålet om hvorvidt Oslo Vei har krav på tilleggsvederlag fordi gjennomsnittlig faktisk saltforbruk per vintersesong er blitt bortimot tre ganger så høyt som

gjennomsnittet av det som ved anbudsinnbydelsen ble oppgitt som rapportert tidligere saltforbruk, avhenger av hva som er årsaken til avviket.

- (42) Det har vært en omfattende bevisførsel for Høyesterett om hva som kan være årsaken til at det faktiske saltforbruk er blitt vesentlig høyere enn det som ved anbudsinnbydelsen ble oppgitt som rapportert tidligere forbruk. Etter min mening kan dette avviket ikke tilbakeføres til en enkelt årsaksfaktor, men må skyldes en kombinasjon av flere forhold.
- (43) Under behandlingen for Høyesterett er det fremlagt nærmere opplysninger om hvor mye salt som ble tatt ut fra vegvesenets lager til bruk på Romerike i vintersesongene 1999/2000, 2003/2004 og 2004/2005. I to av disse sesongene - 1999/2000 og 2003/2004 - ble noen vegstrekninger driftet av Kolo Veidekke AS, som hadde eget saltinnkjøp. Dersom den saltmengde som ble tatt ut fra vegvesenets lager, blir lagt sammen med det saltforbruk som er rapportert av Kolo Veidekke AS, vil uttatt saltmengde til bruk på Romerike i sesongene 1999/2000, 2003/2004 og 2004/2005 være henholdsvis 9 886 tonn, 9 104 tonn og 7 038 tonn. Det som vedlegg S 30 oppgir som rapportert saltforbruk disse sesongene, er henholdsvis 8 730 tonn, 6 883 tonn og 5 843 tonn. De faktiske saltmengder i sesongene 1999/2000, 2003/2004 og 2004/2005 utgjør etter dette 21,3 % mer enn det som i vedlegg S 30 er oppgitt som rapportert saltforbruk. Selv om man nok må regne med noe svinn, underbygger de opplysninger som er fremlagt for Høyesterett om saltuttak vintersesongene 1999/2000, 2003/2004 og 2004/2005, at saltforbruket i perioden 1999/2000-2004/2005 må ha vært atskillig høyere enn det som fremgår av vedlegg S 30.
- (44) De vitner som hadde befatning med driften av vegene på Romerike i perioden 1999/2000-2004/2005, har forklart at de ikke har grunn til å tro at saltforbruket i denne perioden ble underrapportert. Vitnet Bjørn Heggedal, som blant annet har vært ansatt som innkjøpsleder i Statens vegvesen Akershus og Mesta AS, har derimot forklart at han ikke anser det «mulig å salte Romerike Midt i en vintersesong med ca. 3.000 tonn salt og oppfylle kravene», og at det etter hans oppfatning «var behov for mer [salt] enn de 3 000 tonnene som var oppgitt i anbudet». Han mener at det «på Romerike (minus det KOLO Veidekke hadde på Romerike Vest) var ett totalt forbruk på ca. 7.500-8.000 tonn pr sesong». Det at det i perioden 1999/2000-2004/2005 var et større saltforbruk enn det som fremgår av vedlegg S 30, støttes av sivilingeniør Knut Magne Reitan og vitnet Raymond Grønvold. Reitan, som er påberopt som sakkyndig vitne av Oslo Vei, hevder i sin forklaring at saltforbruket i perioden 1999/2000-2004/2005 var underrapportert, og at dette «har vært et vanlig problem i lang tid». Grønvold, som tidligere har vært driftsleder i Statens vegvesen og Mesta AS, men som er nå ansatt som driftsleder i TF-Anlegg, har i sin forklaring til Høyesterett uttalt at saltforbruket i hans tid i vegvesenet og Mesta AS - uten at det var en bevisst handling - ble «underrapportert en del». Det at saltforbruket i perioden 1999/2000-2004/2005 har vært høyere enn det som fremgår av vedlegg S 30, samsvarer godt med de opplysninger som er fremlagt for Høyesterett om saltuttak vintersesongene 1999/2000, 2003/2004 og 2004/2005 til bruk på Romerike.
- (45) Som det fremgår av min gjengivelse av statens anførsler, har staten erkjent at gjennomsnittlig utlagt saltmengde per vintersesong i perioden 1999/2000-2004/2005 overstiger de mengder

som er oppgitt i vedlegg S 30, med ca. 2,9 %. Det er også på det rene at to områder på Romerike i 2003/2004 og 2004/2005 ble driftet fra nabofylker, og staten har erkjent at dersom disse områdene var blitt tatt med, ville det gjennomsnittlige saltforbruk per år i perioden 1999/2000-2004/2005 ha steget med ca. 65 tonn. De opplysninger som er fremlagt for Høyesterett om saltuttak i 1999/2000, 2003/2004 og 2004/2005 til bruk på Romerike, viser imidlertid at underrapporteringen har vært vesentlig større.

- (46) Differansen mellom saltforbruket etter at Oslo Vei overtok drifts- og vedlikeholdsansvaret for vegene i Romerike midt, og de tall som fremgår av vedlegg S 30, kan likevel langt fra bare forklares med tidligere underrapportering. Etter bevisførselen for Høyesterett finner jeg å måtte legge til grunn at det faktiske saltforbruk har økt vesentlig, og at det er dette som er den hovedsakelige forklaring på differansen. Den viktigste årsak til denne økningen må etter min mening være TF-Anleggs valg av driftsopplegg og saltingsstrategi.
- (47) Som tidligere nevnt, inneholder kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei blant annet nærmere kriterier for når det skal saltes, og den angir også hvor raskt det skal responderes. Innenfor de tiltakskriterier og tiltakstider som kontrakten oppstiller, er det likevel rom for valg av ulike driftsopplegg og strategier, og dette vil påvirke saltforbruket. Blant annet vil saltforbruket bli påvirket av det utstyr som benyttes, hvordan utstyret er kalibrert og vedlikeholdt, i hvilken utstrekning snøen er blitt fjernet før det blir saltet, hvor ofte det blir saltet, hvilken mengde salt som blir lagt ut, hvilken strøbredde som benyttes, mv. Oslo Veis kontrakt med Statens vegvesen er en funksjonskontrakt uten mengdeangivelse, og det at saltforbruket ved TF-Anleggs driftsopplegg og saltingsstrategi er blitt vesentlig større enn ved det driftsopplegg og den saltingsstrategi som ble benyttet tidligere, hører under Oslo Veis risiko.
- (48) Hvor mye salt det er nødvendig å bruke på vegene, avhenger blant annet av værforholdene, og variasjoner i saltforbruk fra ett år til et annet vil derfor ofte kunne forklares med ulike værforhold. Partene er imidlertid enige om at værforholdene etter at Oslo Vei overtok drifts- og vedlikeholdsansvaret for vegene i Romerike midt, ikke har vært vesensforskjellig fra værforholdene i perioden 1999/2000-2004/2005. Det økte saltforbruk som vi står overfor i denne saken, kan derfor ikke i nevneverdig grad forklares med ulike værforhold.
- (49) Fra statens side har det vært påpekt at sammenlignet med de krav som gjaldt tidligere, innebærer kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei en viss skjerping av de krav som stilles til veger som skal driftes som bar veg. De viktigste endringene er at det for særskilt angitte riksvegstrekninger, er bestemt at det overhodet «ikke [tillates] oppbygging av snø eller issåle under vedvarende snøvær», og at friksjonen på veger som skal driftes som bar veg, utenom ved snøfall «aldri skal være dårligere enn 0,4». Staten har også påpekt at det etter at Oslo Vei overtok drifts- og vedlikeholdsansvaret, er blitt gjennomført hyppigere kontroller, og at dette i praksis kan ha medført en innskerping av kravene. Selv om disse endringene må være av mindre vesentlig betydning, er jeg enig med staten i at de i noen grad kan bidra til å forklare det økte saltforbruket. Også krav fra trafikkantene om trafikksikre veger kan bidra til økt bruk av salt. Etter kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei er det Oslo Vei som skal holde det salt som er nødvendig for å oppfylle kontrakten, og økning i

saltforbruk som skyldes skjerpede krav til vegstandard, hyppigere kontroller eller krav fra trafikkantene, hører under Oslo Veis risiko.

- (50) Oslo Vei har anført at dersom de tall som er oppgitt i vedlegg S 30, gir et noenlunde riktig uttrykk for saltforbruksnivået i perioden 1999/2000-2004/2005, kan de dagjeldende krav til vegstandard - som i hovedsak tilsvare kravene i kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei - ikke ha vært oppfylt i denne perioden, og at dette er noe som Statens vegvesen må bære risikoen for. Saken er på dette punkt ikke godt opplyst, og det har fra partenes side vært gitt motstridende opplysninger om kvaliteten på vegstandarden i perioden 1999/2000-2004/2005. Ved anbudsinnbydelsen måtte Oslo Vei etter min mening kunne gå ut fra at de tall for saltforbruk som er oppgitt i vedlegg S 30, reflekterte den mengden salt som var nødvendig for å oppfylle de dagjeldende standardkrav. Jeg er derfor enig med Oslo Vei i at dersom kontrakten med Oslo Vei hadde innebåret en vesentlig skjerping av kravene til vegstandard, måtte vegvesenet ha båret risikoen for det økte saltforbruk som dette medførte, da forbeholdet for «til dels andre rammebetingelser og standardkrav» som er tatt i vedlegg S 30, bare dekker en mindre vesentlig skjerping av standardkravene. Jeg kan imidlertid ikke se at det er sannsynliggjort at det i perioden 1999/2000-2004/2005 ble praktisert noe vesentlig lavere krav til vegstandard.
- (51) Jeg har tidligere kommet til at saltforbruket i perioden 1999/2000-2004/2005 må ha vært atskillig høyere enn det som fremgår av vedlegg S 30. Hvor stor andel av avviket mellom faktisk saltforbruk per år under kontraktsperioden og de tall som er oppgitt i vedlegg S 30, som skyldes tidligere underrapportering, er imidlertid vanskelig å fastslå eksakt. Det er bare for sesongene 1999/2000, 2003/2004 og 2004/2005 det foreligger opplysninger om hvor mye av det salt som ble uttatt fra lager, som er benyttet på Romerike. For sesongene 2000/2001, 2001/2002 og 2002/2003 foreligger det opplysninger om innkjøp, men ikke om hvor salt som er tatt ut fra lager, er blitt forbrukt. Ut fra de opplysninger som foreligger om innkjøp, kan det ikke ses bort fra at underrapportert saltmengde disse sesongene har vært høyere enn i sesongene 1999/2000, 2003/2004 og 2004/2005. Siden det er Statens vegvesen som er den som nærmest kunne ha fremskaffet opplysninger om dette, må den usikkerhet som foreligger på dette punkt, gå ut over staten. På denne bakgrunn finner jeg å måtte legge til grunn at gjennomsnittlig tidligere underrapportering har vært 25-30 %.
- (52) Oslo Vei har anført flere rettsgrunnlag for sitt krav om tilleggsvederlag. Jeg finner det naturlig først å behandle anførselen om at kostnadene til innkjøp, lagerhold og utlegging av salt utover 3 300 tonn per vintersesong må dekkes som *arbeid utenfor kontrakten*, jf. NS-3430 punkt 28.
- (53) Denne anførsel kan klart ikke føre frem. Den kontrakt Oslo Vei har inngått med Statens vegvesen, er en funksjonskontrakt uten mengdeangivelse. Det saltforbruk som er nødvendig for en korrekt kontraktsoppfyllelse, inngår i det Oslo Vei skal levere. Det finnes ingen holdepunkter for å begrense den saltmengde som skal leveres innenfor kontrakten, til 3 300 tonn per år.

- (54) Det neste spørsmål det er naturlig å ta stilling til, er om Oslo Vei kan gjøre krav på dekning av merutgifter etter *NS-3430 punkt 7.5 og/eller punkt 21.1*.
- (55) Etter *NS-3430 punkt 7.1* plikter byggherren hvis ikke annet følger av kontrakten, å levere «[t]egninger, beskrivelser og beregninger». Dersom det er «feil eller uoverensstemmelser i dokumenter som byggherren har levert», skal byggherren etter *punkt 7.5* «holde entreprenøren skadesløs i henhold til *punkt 21* for utgifter som entreprenøren påføres som følge av» dette. I *punkt 21.1* er det fastsatt at dersom entreprenøren blir «påført merutgifter ved forsinkelse som nevnt i *17.1*, eller påføres han merutgifter av andre årsaker som må henføres til byggherrens forhold, kan han kreve utgiftene dekket av byggherren».
- (56) Siden kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei er en funksjonskontrakt uten mengdeangivelse, var det Oslo Vei som ved inngivelsen av anbudet måtte beregne det saltforbruk som var nødvendig. For at tilbyderne skulle ha et bedre grunnlag for å beregne nødvendige saltmengder, fremla imidlertid vegvesenet opplysninger om historiske vinterdriftsdata som anbudsgrunnlag. De tilbud som ble inngitt, er basert blant annet på disse opplysningene, og ved inngåelsen av kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei ble de oppgitte historiske vinterdriftsdataene inntatt som vedlegg S 30 til kontrakten. Etter avtalens *punkt 8* inngår vedleggene som «del av ... avtalen». Det finnes ingen holdepunkter for at de som ved anbudsinnbydelsen eller kontraktsinngåelsen opptrådte på vegne av vegvesenet, var kjent med at tallene i vedlegg S 30 var beheftet med vesentlige feil. I vedlegget er det presisert at tallene ikke har «vært underlagt særskilt kvalitetssikring», og det er derfor tatt forbeholdt for at tallene «kan ... være beheftet med feil». Tallene blir presentert som «de beste historiske erfaringstall som kan skaffes». Som jeg tidligere har fremholdt, kan imidlertid disse forbeholdene bare dekke mindre vesentlige feil i tallmaterialet. Oslo Vei hadde begrenset mulighet til å overprøve de opplysninger om historisk forbruk som var gitt i vedlegg S 30. Når anbudsgrunnlaget er beheftet med så vesentlige feil som her, finner jeg at staten må hefte etter *NS-3430 punkt 7.5*, jf. *punkt 21.1* til tross for de forbehold som er tatt.
- (57) Det Oslo Vei kan kreve erstattet etter *NS-3430 punkt 7.5*, jf. *punkt 21.1*, er de «merutgifter» selskapet blir påført på grunn av de uriktige opplysningene i vedlegg S 30. Oslo Vei har anført at uttrykket «merutgifter» ikke bare omfatter kostnader til innkjøp og lagerhold av økte saltmengder, men også kostnader til utlegging, selv om Oslo Vei rent faktisk ikke har hatt slike kostnader, da utleggingen er forestått av TF-Anlegg, og dette selskapet har frafalt krav overfor Oslo Vei. Dette er jeg ikke enig i.
- (58) Dersom kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei hadde vært begrenset til en bestemt saltmengde, ville utlegging av større mengder hatt karakter av tilleggsarbeid, og i en slik situasjon måtte det ved utmåling av vederlaget for tilleggsarbeidet også ha vært tatt hensyn til utleggingskostnadene. I vår sak er det imidlertid ikke tale om å tilkjenne tilleggsvederlag for en ytelse utenfor kontrakten, men om å gi en entreprenør kompensasjon fordi en ytelse som omfattes av kontrakten, har vist seg å være mer omfattende enn det byggherrens opplysninger skulle tilsi. Etter *NS-3430 punkt 7.5*, jf. *punkt 21.1* er det i en slik situasjon *merutgiftene* som kan kreves erstattet.

- (59) For kontrakter mellom profesjonelle parter må det foreligge sterke grunner for å fravike det tolkingsalternativ som følger av en naturlig forståelse av ordlyden, jf. Rt-2000-806, 2002 side 1155 og 2003 side 1132. Dette gjelder i særlig grad for spørsmål som er regulert av standardkontrakter som er blitt til ved forhandlinger mellom interesseorganisasjoner. Når NS-3430 punkt 7.5, jf. punkt 21.1 gir entreprenøren krav på å få erstattet «merutgifter», må dette etter en normal språklig forståelse begrenses til *faktisk påløpte kostnader*.
- (60) Siden det etter kontrakten mellom Oslo Vei og TF-Anlegg er TF-Anlegg som skal forestå utleggingen av salt, og TF-Anlegg har frafalt krav på tilleggsvederlag for utlegging av vesentlig større saltmengder enn forutsatt ved kontraktsinngåelsen, har Oslo Vei ikke hatt kostnader til utlegging av de økte saltmengdene. De merkostnader Oslo Vei ville ha fått til utlegging av økte saltmengder dersom selskapet ikke hadde benyttet underentreprenør, men selv forestått utleggingen, kan innenfor rammen av normal språkbruk ikke med rimelighet karakteriseres som «merutgifter». Etter min mening kan Oslo Vei som følge av dette ikke kreve erstattet mer enn utgiftene til å anskaffe og lagere gjennomsnittlig 25-30 % mer salt per år enn gjennomsnittlig årsforbruk i henhold til vedlegg S 30. Selv om kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei også omfatter utlegging av salt, kan Oslo Vei ikke kreve erstattet kostnader som selskapet vitterlig ikke har hatt.
- (61) Oslo Vei har som prinsipielt rettsgrunnlag for sitt krav på tilleggsvederlag, anført *de ulovfestede regler om bristende forutsetninger*. Selv om de ulovfestede regler om bristende forutsetninger i stor grad blir overlappet av avtaleloven § 36, utgjør bristende forutsetninger et eget rettsgrunnlag, jf. Rt-1999-922 (Salhus Flytebru). Hvilket av de to rettsgrunnlagene som vil ha størst rekkevidde, avhenger av hvilke faktiske omstendigheter kravet om kontraktsrevisjon er basert på.
- (62) Som det fremgår av det jeg har sagt, kan Oslo Vei på grunnlag av NS-3430 punkt 7.5, jf. punkt 21.1 kreve erstattet merutgifter ved å anskaffe og lagere gjennomsnittlig 25-30 % mer salt per år enn gjennomsnittlig årsforbruk i henhold til vedlegg S 30. Den omstendighet at en form for bristende forutsetninger er avtaleregulert, er ikke til hinder for at det på grunnlag av ulovfestede regler blir krevd kontraktsrevisjon for andre former for bristende forutsetninger eller for forutsetningssvikt utover det som er avtaleregulert.
- (63) For at det skal kunne kreves kontraktsrevisjon etter de ulovfestede regler om bristende forutsetninger, må den forutsetning som ikke er blitt oppfylt, ha virket motiverende for løftegiveren, og forutsetningen må ha vært synbar for den annen part eller typisk for den aktuelle kontraktssituasjon. I tillegg må det foretas en helhetsvurdering. Sentrale momenter i helhetsvurderingen er hvem som ut fra en mer sammensatt vurdering bør bære risikoen for vedkommende avtaleforutsetning, og størrelsen av det tap som oppstod eller vil oppstå på grunn av den uventede utvikling, jf. Rt-1999-922 på side 931.
- (64) Oslo Vei har med styrke fremholdt at det tilbud selskapet inngav, var basert på at opplysningene i vedlegg S 30 var noenlunde riktige, og at de saltmengder TF-Anlegg har benyttet, har vært nødvendige for å oppfylle de krav kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei stiller til vegstandard. Etter Oslo Veis syn vil det da virke urimelig om ikke Oslo

Vei skal få kompensasjon for de faktisk medgåtte saltmengder.

- (65) Etter bevisførselen finner jeg det klart at det for Oslo Vei har vært en motiverende forutsetning at vedlegg S 30 gav uttrykk for et noenlunde riktig nivå for tidligere saltforbruk, og at denne forutsetning var synbar for Statens vegvesen. Det tap Oslo Vei blir påført som følge av at denne forutsetning svikter, er ikke ubetydelig, og risikoen for at opplysningene i vedlegg S 30 er riktige, påhviler Statens vegvesen. Risikoen for hvilke saltmengder som er nødvendige for å oppfylle kontraktens krav til vegstandard, er derimot i kontrakten bevisst plassert hos Oslo Vei som entreprenør. De ulovfestede regler om bristende forutsetninger gir ikke hjemmel for å omfordele denne risikoen. Hvis kontrakten ikke hadde inneholdt bestemmelser om hvilke konsekvenser det skal ha at vedlegg S 30 ikke gir riktige opplysninger om tidligere saltforbruk, ville de ulovfestede regler om bristende forutsetninger kunne ha gitt Oslo Vei grunnlag for å kreve erstatning for at forutsetningen om nivået for tidligere saltforbruk svikter. Som jeg tidligere har påpekt, reguleres imidlertid virkningen av denne forutsetningssvikten av NS-3430 punkt 7.5, jf. punkt 21.1. Siden spørsmålet er kontraktsregulert, gir de ulovfestede regler ikke hjemmel for å kreve erstatning for denne forutsetningssvikten.
- (66) Oslo Vei har som hjemmel for kontraktsrevisjon også anført *avtaleloven § 36*. Denne bestemmelse gir en generell adgang til helt eller delvis å tilsidesette en avtale «for så vidt det ville virke urimelig eller være i strid med god forretningsskikk å gjøre den gjeldende», og har således et langt videre anvendelsesområde enn de ulovfestede regler om bristende forutsetninger. Ved avgjørelsen av om en avtale skal revideres etter denne bestemmelse, skal det «tas hensyn ikke bare til avtalens innhold, partenes stilling og forholdene ved avtalens inngåelse, men også til senere inntrådte forhold og omstendighetene for øvrig», jf. § 36 andre ledd.
- (67) Som tidligere nevnt, har Oslo Vei anført at de saltmengder TF-Anlegg har benyttet, har vært nødvendige for å oppfylle de krav kontrakten mellom Statens vegvesen og Oslo Vei stiller til vegstandard.
- (68) Det kan som utgangspunkt virke rimelig at Statens vegvesen som byggherre må betale for den saltmengde som faktisk viser seg å være nødvendig for å oppfylle kontraktens krav. Dette gjelder i særlig grad når gjennomsnittlig faktisk forbruk har vist seg å bli bortimot det tredobbelte av det som ble forutsatt ved avtaleinngåelsen. Hvilke saltmengder som anses nødvendige, vil imidlertid bero på en rekke forhold, særlig entreprenørens valg av strategi og driftsopplegg. Og som nevnt under behandlingen av de ulovfestede regler om bristende forutsetninger, er risikoen for hvilke saltmengder som er nødvendige, i dette tilfellet bevisst plassert hos Oslo Vei. Vi står her overfor en kontrakt mellom profesjonelle avtaleparter, og kontraktsperioden er begrenset til fem år. På denne bakgrunn finner jeg det klart at det ikke er grunnlag for revisjon etter *avtaleloven § 36*.
- (69) Jeg har tidligere konkludert med at det Oslo Vei kan kreve erstattet etter NS-3430 punkt 7.5, jf. punkt 21.1, er utgiftene til å anskaffe og lagerføre gjennomsnittlig 25-30 % mer salt per år enn gjennomsnittlig årsforbruk i henhold til vedlegg S 30. Etter en skjønnsmessig vurdering

hvor også den gjenstående vintersesong av avtaleperioden (sesongen 2010/2011) tas med, finner jeg at erstatningen passende kan fastsettes til et rundt beløp på kr 2 millioner. Beløpet inkluderer rentetap på erstatningen frem til forfallstidspunktet for dommen. Fra dommens forfallstidspunkt påløper det morarenter etter forsinkelsesrenteloven § 2, jf. § 3 første ledd første punktum.

- (70) Begge parter har krevd dekning for *sakskostnader*. Etter det resultat jeg er kommet til, har ingen av partene vunnet saken fullt ut eller i det vesentlige. I samsvar med hovedregelen i tvisteloven § 20-2, jf. § 20-3 finner jeg at hver av partene må bære sine sakskostnader for alle instanser.
- (71) Jeg stemmer for denne dom:
1. Staten v/Samferdselsdepartementet betaler til Oslo Vei AS 2 000 000 - tomillioner - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av denne dom med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer.
 2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.
- (72) Dommer **Endresen**: Jeg er kommet til samme resultat som førstvoterende hva angår hvilken andel av merforbruket av salt, som byggherren må svare for. Byggherrens ansvar for de uriktige opplysningene følger direkte av den inngåtte kontrakt. Som førstvoterende, finner jeg det klart at Oslo Vei ikke kan kreve erstatning for det ytterligere merforbruk av salt på grunnlag av læren om bristende forutsetninger eller med hjemmel i avtaleloven § 36.
- (73) Etter mitt syn er det imidlertid ikke grunnlag for å begrense Oslo Veis krav til merkostnader ved innkjøp, lagring og håndtering av salt. De uriktige opplysningene i S 30 førte også til et betydelig merarbeid ved utlegging av saltet. De tall Oslo Vei har oppgitt, og som ikke er bestridt, viser at utleggingskostnadene er i størrelsesorden 1,7 ganger innkjøpskostnadene.
- (74) Utlegging av salt ble gjort av underentreprenøren TF-Anlegg AS. Underentreprenøren fremmet krav om tilleggsvederlag overfor Oslo Vei, men det er i saken opplyst at kravet senere er frafalt av kommersielle grunner. Førstvoterende har med utgangspunkt i ordlyden, «merutgifter», kommet til at Oslo Vei da ikke lenger kan fremme noe krav for denne prosessen. Jeg er på dette punkt kommet til et annet resultat.
- (75) Ved tolking av standardkontrakter, vil det være mindre rom for individuelle tolkingsmomenter, og jeg er enig i at det vil være nærliggende å legge stor vekt på ordlyden. Når det gjelder standarder med stor utbredelse, som har vært benyttet over lang tid, vil det imidlertid på ulike punkter ha kunnet danne seg allment aksepterte tolkinger av standarden, som da må legges til grunn. Det kan i det minste ha blitt avklart gjennom praksis at ulike bestemmelser i standarden ikke kan tas på ordet. Dette er en høyst aktuell problemstilling ved tolkingen av NS-34300.
- (76) Allerede før vedtakelsen av NS-3401 i 1969, var det etablert at begrepsbruken i kontraktspraksis knyttet til merkompensasjon/tilleggsvederlag/erstatning, var preget av

vilkårlighet, og at det ikke kunne legges mye vekt på hvilken formulering som var benyttet, jf. Tore Sandvik, Entreprenørrisikoen, side 329. At det ikke kan legges større vekt på at man i NS-3401 benyttet en erstatningsterminologi, fremheves av Sandvik i Kommentar til NS-3401 side 117:

«Bestemmelsen foreskriver at entreprenøren skal holdes «skadesløs», men dette er egentlig en lite dekkende uttrykksmåte. Det er en riktigere karakteristikk å betegne de merytelser som ligger bak merkostnadene som *tilleggsarbeid*; tilleggsvederlaget blir også her å beregne etter de samme regler som ved bestilt endrings- og tilleggsarbeid, se nærmere nedenfor til pkt. 11.3.»

(77) I NS-8405, den standarden som ble vedtatt med sikte på å skulle ta over etter NS-34300, er denne forståelsen direkte fastslått, jf. standardens punkt 24, som gir felles regler for prising av endringsarbeider og vederlagskrav for andre forhold som byggherren svarer for.

(78) Det er likevel ikke klart hvordan den standarden som er aktuell i vår sak, NS-3430 punkt 21 skal forstås i denne relasjon. I Karl Marthinussen mfl., NS-8405 med kommentarer, 2. utgave, 2006, side 356, heter det:

«I den grad det tidligere var uklart, er det nå klart at entreprenøren har krav på dekningsbidrag inklusiv fortjeneste.»

(79) De to første avsnittene i NS-3430 punkt 21.1, Krav på dekning av merutgifter, er sålydende:

«Blir entreprenøren påført merutgifter ved forsinkelse som nevnt i 17.1, eller påføres han merutgifter av andre årsaker som må henføres til byggherrens forhold, kan han kreve utgiftene dekket av byggherren.

«Entreprenøren har bare krav på kompensasjon i den utstrekning han ikke kan begrense eller forebygge utgiftene med rimelige midler.»

(80) I Kommentar til NS-3430 skriver Helge Jacob Kolrud mfl. på side 180 om forholdet til NS-34011:

«Resultatet er blitt en mer detaljert utforming av regler som i utgangspunktet ikke er forskjellige fra de tidligere regler. Visse nyanseringer finnes dog, og reglene er under enhver omstendighet mer presise.»

(81) Det er muligens treffende at bestemmelsene er «mer presise», men presise er de ikke. Bestemmelsene dekker da også meget ulike typesituasjoner, og de meget kortfattede reglene må suppleres med alminnelige entrepriserettslige prinsipper. Det er da også en omfattende underrettspraksis som vurderer utmålingen av den kompensasjon entreprenøren er berettiget til. Selv om det gjennomgående vises til «merutgifter» som det som skal erstattes, er det ikke mulig å se at det er etablert en entydig utmålingspraksis.

(82) I vår sak er det etter mitt syn ikke nødvendig å foreta noen nærmere vurdering av utmålingsproblematikken. Avgjørende for hvilken erstatning Oslo Vei er berettiget til, er ikke ulike syn knyttet til beregningen av kravet, men av hvilken art kravet er. Allerede kontrakten

mellom Statens vegvesen og Oslo Vei gir her veiledning. Det er i kontrakten gjort et tillegg til standardens bestemmelse om entreprenørens krav på dekning av merutgifter. Ved byggherrens forsinkelse er det inntatt en standardisert regulering av entreprenørens «merutgifter» som er objektivisert i den forstand at entreprenørens kompensasjonskrav er knyttet til en andel av kontraktsvederlaget, og er uavhengig av hvilke kostnader som faktisk påløper. Kontrakten bekrefter med andre ord selv at bruken av begrepet «merutgifter» ikke er egnet til å klargjøre under hvilke omstendigheter entreprenørens krav må anses som et vederlagskrav eller et erstatningskrav.

- (83) I en situasjon der de uriktige opplysninger byggherren har gitt, er avgjørende for entreprenørens kalkyle av omfanget av leveransen, må kravet på kompensasjon etter mitt syn anses å være av samme art som om det var foretatt en ordinær tilleggsbestilling i form av en utvidelse av mengdene i kontrakten. Ganske særlig må det være riktig å vurdere tilleggskravet slik når den omstendighet at opplysningene i anbudsdokumentene om de historiske tall var uriktige, var kjent for flere personer i Statens vegvesen, og det var etablert et avregningssystem for de tilbakevendende avvik.
- (84) I hvert fall under disse omstendigheter er det etter mitt syn riktig å se Oslo Veis krav, som et vederlagskrav for den tjenesten som er levert til Statens Vegvesen. «Merutgiftene» som er bestemmende for utmålingen må objektiviseres, og Oslo Vei må være berettiget til å fremme kravet uavhengig av hvilke kostnader som faktisk har påløpt ved utførelsen av arbeidet.
- (85) En del av Oslo Veis kontraktsforpliktelse var å legge ut saltet. Arbeidet er utført; ytelsen er mottatt av Statens vegvesen. Det er da også ubestridt at Oslo Veis krav overfor Statens vegvesen omfattet «merutgiftene» til utlegging av salt, frem til det tidspunkt da TF-Anlegg av kommersielle grunner valgte å frafalle sitt krav overfor Oslo Vei. Det kan imidlertid ikke antas at byggherrens betalingsforpliktelse reduseres ved kommersielle avtaler mellom entreprenør og underentreprenør etter at de rettslige posisjoner er etablert.
- (86) Som det fremgår av NS-3430 punkt 21.1 andre avsnitt, har entreprenøren plikt til å søke å begrense byggherrens kostnader. Jeg tilføyer da for fullstendighetens skyld at tapsbegrensningsplikten klarligvis ikke innebærer en plikt til å bevirke at en underentreprenør ikke får den betaling denne er berettiget til.
- (87) Jeg stemmer etter dette for at staten v/Samferdselsdepartementet dømmes til å betale Oslo Vei 5,4 millioner kroner.
- (88) Dommer **Webster**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Endresen.
- (89) Dommer **Noer**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Skoghøy.
- (90) Dommer **Tjomslund**: Likeså.

(91) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

dom:

- 1. Staten v/Samferdselsdepartementet betaler til Oslo Vei AS 2 000 000 - tomillioner - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av denne dom med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer.*
- 2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.*

Oppgave til kursdag 4

I

I 2003 utviklet bildeleprodusenten, Alubildeler AS (heretter Alubildeler), og bilprodusenten, Raskbil AS (heretter Raskbil), i fellesskap en bilramme i aluminium. Bilrammen var basert på innovativ teknologi og design. Bilrammen skulle benyttes i Raskbils nye bilmodell, som var planlagt presentert på en internasjonal bilmesse i september 2005. I februar 2004 inngikk Alubildeler og Raskbil en kontrakt for leveranse av 10.000 slike rammer i året over en femårsperiode. I henhold til denne avtalen skulle Alubildeler produsere rammene etter de spesifikasjonene som var utviklet i samarbeid med Raskbil. Leveringstiden var regulert i kontrakten, og tok hensyn til Raskbils produksjonstid, lagringskapasitet og salgsprognoser. En særskilt tidsplan i kontrakten regulerte leveringingen av 500 rammer i perioden mai 2005 til september 2005. Denne tidsplanen skulle muliggjøre lanseringen av den nye modellen på den internasjonale bilmessen. Lanseringen på messen ble ansett som vesentlig ved markedsføringen av den nye bilmodellen.

Bilrammen var ment å skulle tåle spenningene som fulgte av den nye designen. Det var derfor nødvendig med aluminium av høy kvalitet. Raskbil og Alubildeler valgte en legering som kun tre metallprodusenter på verdensbasis kunne tilby. Produksjonen av denne legeringen forutsatte en avansert teknologi og omfattende investeringer. Ingen av de tre metallprodusentene hadde gjennomført slike investeringer i mer enn kun deler av sine produksjonsanlegg. Av denne grunn var produksjonskapasiteten relativt begrenset på verdensbasis.

Etter en vurdering av de tre metallprodusentene, valgte Alubildeler å inngå kontrakt med en av dem, Alutech AS (heretter Alutech). Dette firmaet ble av Alubildeler antatt å sikre en mer pålitelig forsyning på lang sikt enn de øvrige konkurrentene. Kontrakten ga Alutech eksklusiv rett og plikt til levering av aluminium til Alubildeler. I kontrakten ble kvaliteten på aluminiumen, leveransens volum og leveringstidspunktet nærmere spesifisert. Leveringstidspunktet ble tilpasset Alubidellers produksjonstid, lagringskapasitet og forpliktelser overfor Raskbil. De første leveransene var ment som en pilotproduksjon av den nye bilmodellen, og skulle leveres i perioden desember 2004 til februar 2005. Kontrakten forutsatte deretter produksjon av 500 rammer øremerket for lanseringen av bilen på bilmessen, med levering fra mars 2005.

Legeringen som ble valgt for produksjon av bilrammene, AA 7108, tilhørte 7000-serien. Innen faglitteraturen var det på avtaletidspunktet kjent at 7000-serien kunne skape korrosjonsproblemer (påvirkning av metall som følge av en kjemisk reaksjon), men denne legeringen var ny og nokså uprøvd. Alutech var klar over problemet, og var i tvil om legeringen var egnet for formålet. Men det ble antatt at så anerkjente og høykompetente bedrifter som Alubildeler og Raskbil hadde gjort de nødvendige undersøkelser av hvorvidt legeringen var egnet for produksjon av bilrammer, og Alutech tok derfor ikke opp problemstillingen. Alutech startet produksjonen i henhold til kontraktsspesifikasjonene, og leverte metallet i perioden desember 2004 til februar 2005 i henhold til tidstabellen i kontrakten med Alubildeler.

I februar 2005 oppdaget Alubildeler at legeringen korroderes hvis den er utsatt for fuktighet og at den derfor er helt ubrukelig for bilrammer. Alubildeler henvendte seg straks til Alutech med beskjed om at man anså dette som en vesentlig mangel, og at man av den grunn nektet å

betale for metallet som ble levert. Alutech avviste dette, og krevde full betaling under henvisning til at selskapet hadde oppfylt sine forpliktelser etter avtalen.

Drøft og avgjør rettsspørsmålene som tvisten reiser.

II

Alubildeler og Alutech ble etter dette enige om at det skulle brukes en annen legering for resten av kontraktstiden. Den nye legeringen var basert på AA 7108, men hadde noen forbedringer som gjorde at metallet ikke kunne korroderes. Våren 2005 gikk kraftprisen dramatisk i været. Som følge av at aluminiumsproduksjon er en meget kraftintensiv industri, økte prisen på aluminium tilsvarende. Alutech innså at den prisen som ble kontraktsfestet med Alubildeler var meget lav i forhold til aluminiumsprisen i det nye markedet. Alutech kunne nesten fordoblet prisen ved å inngå tilsvarende kontrakt i dette markedet.

På tross av dette oppfylte Alutech sine forpliktelser overfor Alubildeler i noen uker. I april 2005 økte imidlertid kraftprisen så mye at den prisen som Alutech fikk av Alubildeler for metallet bare dekket 50 % av Alutechs egne produksjonskostnader. Alutech valgte derfor å innstille produksjonen og opphøre med leveringen til Alubildeler. Det kom til ny tvist mellom partene.

Alutech hevdet at firmaet ikke hadde plikt til fortsatt levering. Prinsipalt ble det anført at kontrakten med Alubildeler ikke var bindende. Man henviste til en klausul i kontrakten der det var fastslått at kontrakten trer i kraft først når den er blitt godkjent av styret i Alutech. Styret i Alutech hadde aldri gitt noe slikt samtykke, idet bedriftens ledelse hadde glemte å forelegge kontrakten for styret, forut for kontraktsoppfyllelsen. Avtalen var undertegnet av administrerende direktør i Alutech. Det var på det rene at administrerende direktør hadde kompetanse til å binde selskapet. Alubildeler bestred anførselen, og hevdet at det forelå en bindende avtale mellom partene.

Subsidiært anførte Alutech at leveringsplikten etter avtalen måtte anses opphørt. Det ble vist til de dramatiske endringene i kraftprisen, og at Alutech som følge av dem ble tvunget til å selge sine produkter til en pris svarende til halvparten av produksjonskostnadene. Dette kunne man ikke være forpliktet til. Alubildeler bestred også denne anførselen.

Drøft og avgjør rettsspørsmålene som tvisten reiser.

Oppgave til kursdag 5

(fortsettelse fra dag 4)

III

Forutsett i det følgende at avtalen mellom Alutech og Alubildeler er bindende og at leveringsplikten etter avtalen ikke kan anses opphørt. Som følge av Alutechs manglende oppfyllelse av sine forpliktelser, fikk Alubildeler problemer med produksjonen av de bilrammene som skulle leveres til Raskbil. Man henvendte seg til alternative metalleverandører, men fikk beskjed om at levering først var mulig høsten 2006. Alubildeler tok derfor straks kontakt med Raskbil, og meddelte om Alutechs manglende oppfyllelse, og at leveringstidspunktet på grunn av mangelen på alternative leverandører måtte utskytes til senhøsten 2006. Dette hadde bl.a. som følge at Raskbil ikke fikk presentert sin nye bilmodell på den internasjonale bilmessen. Raskbil beklaget situasjonen sterkt. Det ble fremholdt at man med dette gikk glipp av store inntekter, idet den internasjonale oppmerksomheten som bilmessen ville ha medført, hadde kommet til å påvirke salget betraktelig. Raskbil krevde derfor erstatning fra Alubildeler for det tap man ville lide som følge av at bilen ikke kunne presenteres på bilmessen. Alubildeler bestred kravet.

Drøft og avgjør rettsspørsmålene som tvisten reiser.

Teori:

Analyser og drøft innholdet, rekkevidden og betydningen av kontrollansvaret som ansvarsgrunnlag i kontraktsretten, herunder forholdet til andre kontraktsrettslige ansvarsgrunnlag.

Oppgave til kursdag 6

Peder Ås drev en rørleggerbedrift. Han trengte flere parkeringsplasser for egne biler og for kunder utenfor bedriftens lokaler, og planla derfor å etablere et nytt Parkeringsareal. Det ville være nødvendig å jevne ut terrenget, og Peder ville ha en asfaltert parkeringsplass med plass til minst seks biler. Da Peder selv skulle reise bort på en fire ukers velfortjent ferie, ba han sin lærling Hans Tastad om å finne en entreprenør og inngå avtale med denne om arbeidet. Det ville være fint om arbeidet kunne utføres straks, og gjerne være ferdig når Peder kom tilbake fra ferie. Peder sa til Hans at arbeidet måtte ligge innenfor en økonomisk ramme på 300.000 kroner. Han sa videre at Hans måtte sørge for en skriftlig kontrakt med entreprenøren, hvor det bl.a. måtte settes en frist for ferdigstillelse av arbeidene, og med klausul om dagmulkt dersom det ble forsinkelse. Det ble ikke utarbeidet noen skriftlig fullmakt til Tastad.

Etter at Peder hadde reist, tok Hans kontakt med flere lokale entreprenører, uten at han fant noen som var villig til å gjøre det beskrevne arbeidet for 300.000 kroner. Lavest i pris var Lars Holm Graveentreprenør SS, som — etter å ha vært på befaring på stedet — ga et tilbud på 340.000 kroner. Hans Tastad aksepterte dette tilbudet, siden han ikke fikk noen til å gjøre arbeidet innenfor rammen på 300.000 kroner. Hans Tastad fortalte Lars Holm at Peder Ås hadde gift ham fullmakt til å inngå avtalen, uten at Holm ba om noen dokumentasjon på fullmakten. Under befaringen spurte Holm om grunnforholdene. Tastad svarte da at han ikke visste noe om dette.

Kontrakt ble inngått og undertegnet av Tastad på vegne av Ås 17. september 2012. Ifølge kontrakten skulle den nye parkeringsplassen ha plass til seks biler. Kontrakten inneholdt en bestemmelse om dagmulkt på 5.000 kroner pr dag ved forsinkelse. Arbeidet skulle starte straks, og skulle være ferdig senest 12. oktober 2012.

Da Peder kom tilbake fra ferie 13. oktober 2012, var arbeidet ennå ikke ferdig. Holm hadde støtt på uventede vansker med jevningen av terrenget, da det hadde vist seg å være fjell på et sted hvor Holm hadde gått ut fra at det var løsmasser som lett kunne fjernes. Det måtte utføres sprengninger, og det hadde ført til forsinkelse og fordyrelse av arbeidet.

Arbeidet var ferdig to uker for sent. Parkeringsplassen hadde bare plass til fire biler, fordi Holm hadde måttet snevre inn området som følge av vansker med grunnen.

Peder Ås mente seg helt eller delvis ubundet av avtalen med Lars Holm, slik at han i alle fall ikke pliktet å betale mer enn 300.000 kroner, som var den økonomiske rammen han hadde satt for Hans Tastad. Hvis han var bundet av avtalen, mente han å ha krav på reduksjon av vederlaget fordi den ferdige parkeringsplassen bare hadde plass til fire biler. Reduksjonen kunne ifølge Ås passende settes til 100.000 kroner.

Ås krevde også dagmulkt med 70.000 kroner.

Holm mente på sin side å ha krav på 340.000 kroner i henhold til kontrakten. Holm viste til at han ikke kunne vite at Ås hadde satt en økonomisk ramme på 300.000 kroner for Tastad, idet Tastad ikke hadde sagt noe om dette. Holm krevde dessuten økt vederlag med 60.000 kroner pga. vansker med grunnen, noe som hadde fordyret arbeidet. Grunnens beskaffenhet kunne ikke være Holms risiko, slik han selv så det. Ås avviste kravet på tilleggsbetaling, men hadde ikke noe å bemerke til beløpets størrelse.

Av samme årsak — at den uventede forekomsten av fjell ikke kunne være Holms risiko — avviste Holm å være ansvarlig for dagmulkt, og at Ås kunne kreve reduksjon av vederlaget pga. færre parkeringsplasser enn avtalt. Holm hadde ingen innsigelser mot størrelsen på dagmulkt og reduksjon av vederlaget, dersom Ås skulle ha rett til dette.

Holm hadde funnet ut at Peder Ås selv måtte ha vært klar over at en del av grunnen besto av fjell, fordi dette var blitt avdekket i forbindelse med et tidligere byggeprosjekt på eiendommen som var blitt skrinlagt nettopp på grunn av dette. Holm mente at han skulle ha fått opplysning om fjellgrunnen før avtale ble inngått. Ås nektet ikke å ha hatt kjennskap til fjellgrunnen, men hevdet at Holm selv som profesjonell entreprenør måtte ha risikoen for å undersøke forholdene på stedet før han påtok seg arbeidet til fast pris. Dessuten viste Ås til at det var Hans Tastad som hadde inngått avtalen på vegne av Ås. Tastad hadde ingen forutsetninger for å vite noe om grunnens beskaffenhet.

Det var enighet mellom partene om at ingen standardkontrakt er relevant for løsningen av noen del av tvisten.

Drøft og avgjør prinsipale og subsidiære spørsmål som oppgaven reiser.

Oppgave til kursdag 7

Grosserer Lars Holm lot i 1989 oppføre et større lagerbygg til bruk for sin forretning. Planene var utarbeidet av et arkitektfirma som også utarbeidet anbudsinnbydelse. Holm antok tilbud fra AS Husbygg. Bygget hadde flatt tak som etter arkitektens beskrivelse skulle isoleres med en type skumplast og tekkes med papp og asfalt. Disse arbeider overlot Husbygg til AS Tak-Tekk. I avtalen med Tak-Tekk spesifiserte Husbygg hvilke materialtyper som skulle nyttes i henhold til beskrivelsen i anbudsinnbydelsen. Tak-Tekk fullførte arbeidet i september 1989 til en pris på kr 300 000,-. I august 1991 oppsto det lekkasjer i taket. Holm henvendte seg til Husbygg, som opplyste at Tak-Tekk hadde utført arbeidet. Tak-Tekk foretok etter henvendelse fra Holm reparasjon av lekkasjen. I det påfølgende år oppsto det stadig lekkasjer, som hver gang omgående ble reparert av Tak-Tekk etter henvendelse fra Holm.

Holm, som mente at tekkingen måtte være mangelfull, fikk i januar 1993 en sakkyndig til å se på taket. Denne uttalte at den tekkingsmetode som var benyttet, ikke var egnet for flate tak. Man måtte i tilfelle ha brukt papp av kunststoff, ikke av organisk materiale slik det her var gjort. Dette var noe man var blitt klar over i de senere år. Da taket ble lagt i 1989, var metode og materialvalg ikke uvanlig, selv om det i et par artikler i fagpressen var nevnt at papp av organisk materiale muligens ikke var egnet.

Holm krevde etter dette at Tak-Tekk skulle foreta ny tekking av taket, og da firmaet avsto, lot Holm arbeidet utføre av et annet firma og krevde at Tak-Tekk skulle dekke utgiftene som var kr 600 000,-. Det hadde ingen hensikt å reise krav mot Husbygg, som i mellomtiden var gått konkurs.

Tak-Tekk avviste kravet, og anførte prinsipielt at de sto i kontraktsforhold med Husbygg og at Holm derfor ikke hadde noe krav direkte mot Tak-Tekk. De reparasjoner som var foretatt, var foretatt av velvillighet og av hensyn til firmaets renommé. Selv om Holm kunne gå direkte på Tak-Tekk kunne det ikke kreves mer enn at Tak-Tekk fortsatte å reparere lekkasjene etter hvert som de oppsto. Tak-Tekk erkjente imidlertid at lekkasjene var så hyppige at det fra huseierens synspunkt var det eneste fornuftig å legge taket om, men dette ville føre til så store omkostninger for Tak-Tekk at de ikke hadde noen plikt til dette.

Holm avviste innsigelsene og anførte på sin side subsidiært at Tak-Tekk uansett måtte være erstatningsansvarlig. Som fagkyndige burde firmaet ha vært klar over den tvil som var reist om tekkingsmetoden alt i 1989 og ha brakt dette videre Husbygg og Holm. Tak-Tekk avviste dette subsidiære ansvarsgrunnlaget.

Løs de spørsmål oppgaven reiser. Partene var enige om at de avtaler de hadde inngått ikke inneholdt noen klausuler som løste de tvister som oppsto (partene hadde ikke benyttet seg av NS 3430, NS 8405 eller andre standardkontrakter, men utformet individuelle avtaler i det enkelte kontraktsforhold).

Oppgave til kursdag 8

Peder Ås arvet høsten 1999 en eldre hotelleiendom på fjellet fra sin gamle onkel Arne Ås. Onkelen hadde hatt lite kontakt med slektningene, så Peder visste knapt hvor hotellet befant seg. Kort etter arvefallet var Peder på fjellet for å besiktige eiendommen. Det var et praktfullt eldre sted med en stor utsiktstomt. Bygningene hadde vakre detaljer og inneholdt mye antikviteter både fra by og land. Hotellet bar imidlertid tydelig preg av manglende modernisering; bad fantes knapt annet enn i gangene, og kjøkkendelen var meget utidsmessig. Hotellet hadde i mange år hatt et stampublikum som mye var gamle venner av Arne Ås, og kundegrunnet var derfor begynt å forvitne. Peder bestemte seg for å satse på hoteldriften, og sa opp sin stilling som kasserer i en bank i Oslo.

Peder tok opp et lån i banken på kr. 8 millioner og startet et omfattende, men pietetsfullt ombyggingsarbeid, bl.a. for å legge inn bad og toalett til hvert værelse, samt opprusting av elektrisk anlegg, kjøkkenavdeling m.m. Arbeidene pågikk hele året 2000. Det ble tidlig klart at vannforsyningen til hotellet – som kom fra en fjellbekk et godt stykke unna – ville bli utilstrekkelig. Peder tok derfor kontakt med brønnborefirmaet Lars Holm, som holdt til i bygda. I lokalavisen hadde han festet seg ved en annonse der det bl.a. var angitt: ”Vi skaffer flott vann til en rimelig pris på beste fagmessige måte.” Lars Holm fikk en mail fra Peder Ås der han ble gitt i oppdrag å ”bore etter vann” til hotellet. Det ble boret sommeren 2000. Den første boringen tok ca. fjorten dager; det viste seg imidlertid at vannforekomsten var for liten. Lars Holm krevde kr. 150.000 for arbeidet. Peder nektet å betale fordi han mente at Lars Holm skulle skaffe ham vann av tilstrekkelig mengde. Lars Holm påpekte at det var alment kjent at det alltid var mye usikkerhet knyttet til hvorvidt tilstrekkelige vannmengder ble funnet, og at det var spesielt risikabelt å bore langt inne på fjellet. Peder Ås var ikke uenig i dette. Åpningen av hotellet nærmet seg imidlertid; for ikke å ødelegge fremdriften ble Peder enig med Lars Holm om at han fikk bore nok en brønn. Etter ytterligere boring ble det funnet vann i tilstrekkelige mengder. Lars Holm tok ingen prøver av vannet som han ellers pleide å gjøre, idet brønnen var boret inne på fjellet der hotellet lå langt fra annen bebyggelse. For det samlede arbeidet krevde Lars Holm kr. 250.000. Peder var helt uenig i at det skulle betales for annet enn brønn nr. 2. Han var imidlertid så stresset av all administrasjonen av byggearbeidene og av markedsføringen av det renoverte hotellet, at han betalte regningen. På bankgiroen skrev imidlertid Peder: ”Dette får vi komme tilbake til.” Pengene ble overført i oktober 2000, og Lars Holm merket seg påtegningen.

Hotellet ble åpnet vinteren 2000 og var en umiddelbar suksess. Gjestene stortrivdes i den vakre gamle bygningen med de flotte interiørene, og med moderne komfort. Riktignok ble enkelte av gjestene etter kort tids opphold lettere syke med kvalme og løs mave. Peder kalte dette for ”fjellsyken”; det var ikke rart at stressede byfolk ikke helt tålte overgangen til roen på fjellet. Etter et par dager gikk det gjerne over; i mellomtiden sparte Peder en del fordi gjestene, som hadde full pensjon, ikke hadde videre matlyst.

I januar 2002 fikk Peder en reservasjon fra en av onkelens mer prominente gamle gjester, fru generalkonsul Amalie Emilie Broch, som nærmet seg 90 år. Hun hadde hørt om forandringene på hotellet, der hun og hennes avdøde ektefelle hadde tilbrakt mange hyggelige vinterferier med deres eneste sønn, Jonathan Broch, som nå var en kjent juridisk professor. Hun ville gjerne oppleve stedet på ny. Med seg skulle hun ha sin gamle husholderske, samt en ung

niese, Therese Broch, som studerte juss. Selskapet ankom hotellet første uke av februar 2002. Etter et par dager ble både fru Broch og husholdersken syke, og tilstanden til fru Broch ble overraskende kritisk i løpet av natten. Hun døde om morgenen. Therese Broch fikk den tunge oppgave å ringe sin eldre fetter og fortelle om morens død. Jonathan Broch var ungkar og tok tapet spesielt hardt. Samme ettermiddag ankom han hotellet. Therese måtte ikke bare ta seg av ham, men også av den aldrende husholdersken, som fortsatt var meget dårlig. Den tilkalte legen mente at de to kvinnene måtte ha blitt forgiftet, sannsynligvis av alvorlige bakterier. Therese kunne først ikke skjønne noenting; hun hadde hatt samme måltider som de eldre damene som spiste som spurver, og var ikke blitt dårlig. Etter hvert kom hun på at de nesten ikke hadde drukket noe av vinen, men nøyd seg med vann fra vannkaraffelen. Samtidig hadde Therese selv skaffet to karafler til soverommene deres slik at de skulle ha vann om natten. Amalie Emilie Broch mente nemlig at vann var nødvendig for å rense "systemet".

Fru Broch hadde hatt med seg en gammel toalettkoffert med et omfattende reisegarnityr med krystallbeholdere etc. Therese tok en av disse og fylte den med vann fra springen på hotellet. Vel kommet tilbake til Oslo, leverte hun vannprøven til Statens institutt for folkehelse. Etter en uke fikk hun beskjed fra Instituttet om at prøvene indikerte at det var betydelige mengder farlige bakterier i vannet. Imidlertid måtte det tas skikkelige prøver for å fastslå forholdet med sikkerhet.

Etter at Therese hadde fortalt sin fetter om funnet, engasjerte han straks familieadvokatene for å avkreve vannprøver fra Peder Ås. Peder var helt skrekkslagen, og samtykket umiddelbart. Dommen kom kort tid etter: Alt vannet som viste seg å stamme fra den nye brønn nr. 2, var totalt infisert med farlige bakterier.

Professor Jonathan Broch var både ulykkelig og rasende. Han var kjent som en farlig debattant, og han skrev straks et større innlegg til avisene der han karakteriserte hotellet til Peder Ås som en "pestbule", iblandet sitater fra Ibsens "En folkefiende", der sanatoriet som er sentralt i stykket, hadde lignende egenskaper. Samtidig engasjerte han et mediebyrå for ytterligere å grave i saken. Da det kom for dagen at en rekke gjester hadde vært syke gjennom hele første driftsår, var skandalen total.

I et helt år etter hadde Peder Ås knapt en eneste gjest på hotellet. Mens belegget nærmest hadde vært 100 % i det første driftsåret, var det nå nærmest tomt. Hele inntektsgrunnlaget falt bort, samtidig som kostnadene til banklånet var store. Peder Ås var kommet i en helt desperat stilling.

Bak hotellet var det et større tomteområde. For å bedre den økonomiske stilling, besluttet Peder Ås at han fikk selge området til en investor for utbygging av hytter. Dette var en tung beslutning, fordi mye av kvalitetene til hotellet berodde på den store, usjenerte tomten. Peder Ås tok i februar 2003 kontakt med Hans Tastad som var hytteentreprenør og drev virksomhet i bygda. De ble etter kort tid enige om at Tastad skulle kjøpe et areal på omkring 30 mål i området bak hotellet for en samlet sum av kr. 8 millioner. Med disse midlene kunne Peder nedbetale det meste av gjelden. Delingsforretning ble gjennomført.

I mai 2003 ble Peder Ås kontaktet av en oppbrakt Hans Tastad. Under forberedelsene til å utvikle hytteområdet, var det oppdaget store forurensninger i grunnen. Dette skyldtes at Arne Ås og tidligere eiere av hotellet hadde brent og gravet ned i tomteområdet alt avfall fra

hotellet gjennom nesten hundre år. Forurensningene var gått ned i grunnvannet, kilden til brønn nr. 2, og hele området var infisert. En opprensning, som var helt nødvendig for å selge ut hyttetomter, ville koste kr. 5 millioner. Hans Tastad krevde dette beløpet av Peder Ås. Peder Ås bestred kravet, selv om han aksepterte at rensekostnadene ville bli som angitt. Han hadde aldri ant hva som hadde skjedd i området; nå hadde han dessuten brakt i erfaring at søppelhåndteringen hadde vært alment kjent i bygda i en årrekke. Tastad bestred ikke at han hadde hørt hva Arne Ås hadde foretatt seg med avfallet.

Peder Ås reiste i mai 2003 krav mot Lars Holm. Han mente for det første at han ikke var forpliktet til å betale for brønn nr. 1, og krevde tilbake kr. 150.000. Videre krevde han å heve avtalen om brønn nr. 2 med tilbakebetaling av kr. 100.000, og han krevde erstatning for driftstapet det infiserte vannet fra brønnen hadde påført ham. Netto driftstap var kr. 1 million. Lars Holm bestred kravene, som uansett var fremsatt for sent. Når det gjaldt forurensningen, viste han særlig til at denne skyldtes den skandaløse søppelhåndteringen Peder Ås var nærmest til å bære risikoen for. Han hadde riktignok alltid hørt om søppeltømmingen, men hadde ikke drømt om omfanget.

Herover forfattes en betenkning hvori både de prinsipale og de subsidiære spørsmål drøftes og avgjøres.

Oppgave til kursdag 9

Peder Ås driver reisebyrå i Lillevik og er en driftig herremann - byrået går godt og nyter høy anseelse i bransjen og blant kundene. Han har spesialisert seg på forretningsreiser.

I juni 1994 får Peder tilbud om å bli franchisetager i reisebyråkjeden Ryk og Reis. Peder anså dette som en mulighet til å forøke sin omsetning slik at han kunne drive enda bedre, og han aksepterte derfor franchiseavtalen. Ryk og Reis hadde allerede etablert et nett med "underliggende" reisebyråer rundt omkring i Norge som alle var franchisetagere i kjeden. Peder krevde og oppnådde, i likhet med de andre franchisetagerne, eksklusivitet for forretningsreiser og feriereiser innenfor sitt område (Lillevik). Peder skulle altså slippe at kjeden etablerte seg med en "konkurrent" innenfor hans område. Dette ble kontraktsfestet i franchiseavtalen som ble inngått i juli 1994. Kontrakten skulle løpe ett år av gangen, etter en minimumsperiode på 2 år, dersom oppsigelse ikke gis skriftlig med 9 måneders varsel. Oppsigelse skulle etter kontrakten bare kunne skje på saklig grunnlag og det var spesielt nevnt at det ikke regnes som saklig grunnlag at "franchisegiveren ønsker å overta virksomheten i en franchisetagers territorium, dersom franchisetagerne har overholdt avtalen og vist tilfredsstillende markedsutvikling".

Peders forventninger ble innfridd ettersom kjeden Ryk og Reis slo godt an i markedet, og Peders omsetning økte ytterligere, særlig innenfor hans spesialområde forretningsreiser. Ledelsen i kjeden var godt fornøyd med ham.

I juli 1997 ble det fattet en "strategisk" beslutning av styret i Ryk og Reis sentralt om at kjeden skulle selges til konkurrenten Gullivers reiser. Man hadde først vurdert både salg av aksjene i Ryk og Reis og fusjon med Gullivers, men ble stående ved at "innmaten" i Ryk og Reis, dvs. alle aktiva, herunder franchiseavtalene, skulle selges. Deretter skulle Ryk og Reis likvideres (oppløses). [Legg til grunn at Ryk og Reis, Gullivers og Peders selskap er forskjellige selskaper som hver for seg er selvstendige rettssubjekter som kan ha partsstatus i avtaleforhold]

Peder mottok et tilbud om å bli franchisetager i den nye kjeden. Han fant imidlertid fort ut at avtaleutkastet var ufordelaktig for ham, idet han måtte avse sitt hovedområde forretningsreiser til en annen franchisetager, som allerede var etablert i Lillevik i kjeden Gullivers reiser. Til gjengjeld skulle han overta dennes portefølje innenfor fritidsreiser, men porteføljen utgjorde økonomisk sett bare halvparten av Peders omsetning innenfor forretningsreiser. Han avsto derfor tilbudet. Partene forsøkte å løse tvisten seg i mellom ved forhandlinger, men Peder lot seg ikke rokke. Han ble særlig oppbrakt over at Gullivers franchisetager i Lillevik av Ryk og Reis/Gulliver i fremtiden fikk bruke navnet Ryk og Reis for forretningsreisedelen av sin virksomhet (Ryk og Reis/Gullivers reiser). Da han ikke kom noen vei med Ryk og Reis/Gullivers, hevet han avtalen med Ryk og Reis og gikk inn i et tredje franchisesystem, Forretningsreiser, hvor han fikk eksklusivitet i Lillevik.

Ryk og Reis og Gullivers reiser mente at Peder hadde misligholdt avtalen med Ryk og Reis og krevde at han skulle fortsette som franchisetager nå for Gullivers, som lovet å oppfylle Ryk og Reis sine forpliktelser, bortsett fra endringen vedrørende forretningsreiser / feriereiser.

Peder hevdet at det ikke forelå noe mislighold fra hans side. Han måtte stå fritt til å inngå franchiseavtale med ny kjede, fordi Gullivers reiser etter hans mening ikke uten hans samtykke kunne være berettiget til å overta som franchisegiver i kontraktsforholdet med ham.

Han hevdet subsidiært at det innebærer et hevningsberettiget mislighold av avtaleforholdet med ham, at han måtte bytte portefølje med den følge at omsetningen hans ville synke så betydelig som foran nevnt.

Peder krevde erstatning for tap han hadde lidt ved å måtte gå over til en ny kjede. Tapet var uomstridt kr 500 000 og var basert på en periode fem år fremover hvor han ville ha lavere omsetning/fortjeneste i den nye kjeden. Ryk og Reis/Gullivers avviste kravet.

Herover forfattes en betenkning hvor både prinsipale og subsidiære rettsspørsmål drøftes og avgjøres.

Faktiske tilleggsopplysninger om franchising:

Legg til grunn følgende faktaopplysninger om franchising og franchisingavtaler: Franchising innebærer at et foretak utarbeider et helhetlig, detaljert konsept for hvordan varer og/ eller tjenester skal føres ut til kundene (privatpersoner, bedrifter eller andre) og deretter med kontrakt knytter til seg andre foretak, som er eiermessig selvstendige, men som i et tett, langsiktig samarbeid får rett og plikt til å gjøre bruk av forretningskonseptet i eget navn, for egen regning og risiko mot vederlag til konseptets "eier". Sistnevnte betegnes franchisegiver, mens medkontrahenten kalles franchisetager. Franchisetagers bruk av forretningsideen baseres på at foretaket får en utnyttelsesrett til franchisen: Et konsist og planmessig utformet sett av regler eller retningslinjer for hvordan franchisetager skal drive sin virksomhet hvis anvendelse er forbundet med rett og plikt til utnyttelse av visse immaterialrettigheter / forretningskjennetegn/know-how. Franchise-giver styrer systemet strengt og kontrollerer at alle franchise-tagere utnytter franchisen på samme måte, slik at det oppnås en markedsmessig identitet mellom deltagerne. Utad vil franchisesystemet fremstå som en enhet, fordi deltagerne opptrer med samme navn og kjennetegn, samme forretningsprofil, tilnærmet samme sortiment, priser, markedsføring osv.

Oppgave til kursdag 10

Byggmester Peder Ås utførte sommeren 2009 arbeid på boligen til Lars Holm. Det var ikke avtalt noen pris for arbeidet. Etter at oppdraget var utført, sendte Ås en regning til Holm pålydende 275.000 kroner. Holm stusset over regningen, som han syntes var veldig høy. Regningen var spesifisert i antall medgåtte timer og bruk av materialer. Regnestykket stemte, og Holm betalte regningen til Ås i september 2009.

I begynnelsen av januar 2012 traff Lars Holm sin gamle kjenning Hans Tastad, som bodde i samme område av byen. Samtalen kom inn på bolig, og Hans fortalte at han hadde fått en rasende billig oppussing noen år tidligere. Arbeidet var utført av Byggmester Peder Ås, som matte ha glemt en god del timer i den regningen han hadde sendt, og som Tastad hadde betalt ved forfall i august 2009.

Lars la sammen to og to, og gikk hjem og kikket nærmere på regningen fra 2009. Han fikk da en sterk mistanke om at noen av timene på huset til Hans matte ha blitt skrevet på Lars sitt hus. Lars kontaktet Peder Ås pr telefon i slutten av mars samme år. Ås gikk tilbake i sine papirer, og kunne deretter bekrefte at det var slik det hang sammen. Lars Holm var blitt fakturert for 50.000 kroner for mye, og Hans Tastad var blitt fakturert 50.000 kroner for lite.

Etter en diskusjon mellom partene i tiden som fulgte, gjorde Lars Holm i brev av 15. august 2012 krav på 50.000 kroner tilbake fra Peder, med tillegg av avsavnsrente på 5 % fra den uriktige betalingen fant sted, og lovens forsinkelsesrente fra han henvendte seg til Ås med krav om tilbakebetaling.

Peder Ås svarte 15. september 2012 at det ikke var grunnlag for krav på tilbakebetaling, selv om det i sin tid var gjort en feil. Dersom det var grunnlag for krav om tilbakebetaling i utgangspunktet, var dette kravet ifølge Peder Ås i alle tilfelle foreldet. Uansett var det ikke rettslig grunnlag for renter på kravet. Peder Ås hadde ikke noe å bemerke til størrelsen på en eventuell avsavnsrente.

Drøft og avgjør prinsipale og subsidiære spørsmål som oppgaven reiser.

Oppgave til kursdag 11 (kun del II skal forberedes – del I er kun tatt inn av hensyn til faktumsbeskrivelsen)

Del I

Advokatfirmaet Mørk-Kirkerud & Co skulle feire 100-årsjubileum i november 2013. De tok kontakt med Lars Holms Hotell på Storvidda. Hotelldirektør Lars Holm lovet å lage et godt tilbud for advokatfirmaet, som i alle år hadde vært hotellets faste advokatforbindelse.

I tilbudet til advokatfirmaet av 1. september 2013 foreslo Holm at arrangementet ble lagt til helgen 8.-10. november. Hotellet kunne tilby nyoppussede rom, mat tilberedt av kokker fra kokkelandslaget, eksklusiv bruk av hotellets slalåmbakke med flunkende nytt heisanlegg, fantastiske langrennsløyper på høyfjellet, kurs i skiseil og kite, og fri bruk av hotellets trenings- og badeanlegg, samt tjenester på hotellets spasenter mot betaling. Det fremgikk dessuten av tilbudet at Lars Holm hadde spesialbooket det svart folkekjære og populære svenske dansebandet «Kjell Åke och hans polare» for å opptre i hotellets danselokale på kveldstid. Lars Holm visste nemlig at managing partner i Mørk-Kirkerud & Co, høyesterettsadvokat Peder Ås, hadde vært fan av frontfiguren, Kjell Åke Larsson, i hele sitt voksne liv. For hele herligheten, som ville beslaglegge alle hotellets 112 rom en helg, skulle advokatfirmaet betale kr. 500 000. Hotellet krevde forhåndsbetaling av kr. 100.000, samt kr. 30 000 i forskudd til Kjell Åke. Advokatfirmaet svarte den 1. oktober 2013 at opplegget passet perfekt, men ønsket å betale forskuddet på kr. 100 000 ved utstedigelse av et dokument med følgende ordlyd: «Advokatfirmaet Mørk-Kirkerud & Co erkjenner med dette å skyldes Lars Holms Hotell eller ordre kroner 100 000 for opphold ved Lars Holms Hotell». Hotellet aksepterte dette, og dokumentet ble umiddelbart utstedt. Forskuddet til Kjell Åke ble utbetalt ved overføring av penger til hotellets driftskonto.

Mot slutten av oktober mottok Mørk-Kirkerud & Co beskjed om at deler av hotellet hadde blitt bortleid i løpet av september måned via en hotellbestillingsside på internett. Hotellet forklarte at de ikke kunne gardere seg mot noe slikt, all den tid dette skjedde mens advokatfirmaet ennå ikke hadde bestemt seg og rommene rent faktisk var ledige i den aktuelle periode. Lars Holm foreslo å spalte feiringen i to arrangementer, slik at deler av advokatfirmaet var med på markeringen den 8.-10. november, mens resten var med på markeringen helgen etter.

Peder Ås ga først uttrykk for at arrangementet med dette «falt i fisk» ettersom hensikten med feiringen jo var å styrke firmaets samholds- og identitetsfølelse. Lars Holm parerte med å si at med et så stort arrangement ville uansett ikke alle ha kontakt med alle. Han foreslo at de mannlige fullmektigene og sekretærene skulle avholde feiringen den første helgen, mens partnerne og de kvinnelige fullmektigene skulle feire den siste helgen. Peder Ås gikk motvillig med på dette. Han påpekte like fullt at «hotellet med dette ikke har holdt hva det opprinnelig lovet oss».

Det var snøfritt og vindstille helgen 8.-10. november, noe som gjorde at samtlige vintersportaktiviteter bortfalt. Videre møtte ikke den folkekjære dansebandartisten Kjell-Åke, kun hans band bestående av fire relativt anonyme musikere med en innleid cover-vokalist som hadde kledd seg ut som Kjell-Åke. Det viste seg at Kjell-Åke, som samme år hadde stått frem som tidligere heroinmisbruker i ukebladene, hadde fått tilbakefall ved utbetaling av forskuddet. De mannlige advokatfullmektigene var lite interessert i å sitte inne for «å se

gresset gro i slalåmbakken» på dagtid, for deretter å danse med de eldre sekretærene til sangen fra en anonym kar «utkledd som en gammel, svensk dansebandartist». Over halvparten av de mannlige advokatfullmektigene reiste derfor hjem allerede lørdag formiddag.

Etter at de mannlige advokatfullmektigene den påfølgende uke fortalte hvor kjipt oppholdet på Lars Holms Hotell hadde vært, avlyste over halvparten av de kvinnelige fullmektigene sitt forestående opphold. Peder As fikk høre om disse avmeldingene onsdag 13. november fra advokatfullmektig Marit Vik. Peder Ås ble paff da han hørte at Marit Vik, som han hadde et særlig godt øye til, også for egen del hadde avlyst arrangementet. Ås hadde samme morgen lest på yr.no at det ikke var utsikt til snø på Storvidda denne helgen heller. Dagen før hadde han lest i avisen at Kjell-Åke var innlagt til langtidsavrusning på en klinikk i Lund. Ås tok deretter kontakt med hotellet.

Ås krevde prinsipielt heving av avtalen, subsidiært kr. 100 000 i prisavslag. Han hevdet at det var uakseptabelt at jubileumsarrangementet ble spaltet i to, samt at vintersportaktivitetene falt bort. Vintersportsaktivitetene var selve årsaken til at firmaet hadde lagt arrangementet til Lars Holms Hotell. Han hevdet videre at det var uakseptabelt at Kjell-Åke ikke stilte, og at hotellet måtte bare konsekvensene av dette.

Lars Holm avviste alle krav. Han erkjente at det i og for seg var en mangel at arrangementet ble spaltet i to, men mente at spaltingen var akseptert, og at det hele uansett ville blitt «langt hyggeligere for alle parter slik». Holm erkjente at hotellets skifasiliteter var særlig imponerende og at hotellprisene av denne grunn var 20 % lavere utenfor skisesongen. Holm mente imidlertid at dette var irrelevant da advokatfirmaet i utgangspunktet hadde fått et meget godt tilbud, med mer enn 20 % rabatt i forhold til standard skisesongpris. Holm hevdet at man «generelt sett» befant seg i skisesongen, noe som også fremgikk av hotellets hjemmeside og prisliste. Han viste imidlertid til at «værgudenes lynne» var utenfor hans kontroll, men erkjente samtidig at det fra tid til annen var snøfritt på denne tiden av året, kanskje særlig i de senere årene. Holm hevdet videre at dansebandet i det vesentlige «leverte varene», og at coverartisten uansett sang bedre enn «narkovraket Kjell-Åke».

Ås henvendte seg til Kjell-Åke med krav om tilbakebetaling av det innbetalte forskudd. Kjell-Åke avviste dette kravet da han mente ikke å ha noen forpliktelser overfor et advokatkontor i Oslo. Han viste til at hans direkte oppdragsgiver var glad for at bandet hadde brukt en coverartist i hans sted.

Del II

Lars Holms Hotell mottok den 3. oktober 2013 dokumentet utstedt den 1. oktober, og transporterte det umiddelbart videre til Ole Volds inkasso. Advokatfirmaet Mørk-Kirkerud & Co ble umiddelbart notifisert om transporten. Ole Volds inkasso solgte den 20. oktober dokumentet videre til Storvidda Handelsbank med påskriften «skadesløs transport».

Da Storvidda Handelsbank den 15. november tok kontakt med advokatfirmaet Mørk-Kirkerud & Co for å innkreve dokumentets pålydende, svarte advokatfirmaet at det ønsket å gjøre opp kravet ved motregning med prisavslagskravet. Storvidda Handelsbank bestred at det var adgang til å foreta motregning.

Storvidda Handelsbank tok da kontakt med Lars Holms Hotell og krevde dokumentets pålydende fra hotellet. Lars Holms Hotell svarte at de var uten ansvar ettersom dokumentet var gyldig og reelt.

Storvidda Handelsbank tok etter dette kontakt med Ole Volds Inkasso. Handelsbanken krevde prinsipielt at Ole Volds Inkasso innbetalte summen som følge av ansvar knyttet til transporten som sådan. Subsidiært hevet de avtalen med Ole Volds Inkasso, og krevde i denne forbindelse at Ole Volds inkasso dekket deres kontraktsinteresse. Storvidda Handelsbank hadde kjøpt dokumentet for kr. 95 000,-.

Drøft og løs de rettsspørsmål oppgaven reiser.

Kursoppgave (maksimalt omfang på besvarelsene er 3 000 ord)

Peder Ås var en driftig sjel og hadde mange jern i ilden. En av mange forretningsideer som han nå var i ferd med å realisere, var å starte opp en serie med juskurs. Selv hadde Peder Ås ikke stort greie på jus, men han satte seg i kontakt med de to fremragende juristene Marte Kirkerud og Lars Holm. Begge sa seg villige til å holde forelesninger på kursene. Det dreide seg om to atskilte kurs, ett i selskapsrett som Marte Kirkerud skulle stå for, og ett i entrepriserett som Lars Holm var ansvarlig for. Peder Ås ble enig med de to foreleserne om å betale 25 000 kroner i honorar til dem hver.

Juskursene skulle holdes på Lillevik hotell i februar måned. Av naturlige grunner var Peder Ås svært spent på hvorledes kursene ville slå an i markedet. Det viste seg raskt at markedet responderte, og kursene ble i løpet av kort tid fulltegnede.

Kursdagen opprant med en strålende sol fra en klar, blå himmel, men det var bitende kaldt, helt ned til 20 minusgrader. Slik streng kulde hadde man ikke opplevd i Lillevik på en mannsalder. Kulden førte til store problemer i det kurslokalet som Lars Holm holdt til i. Det dreide seg om en ny fløy med store vindusflater, noe som medførte en betydelig nedkjøling av luften (såkalt kaldras) og lav temperatur i lokalet. Kursdeltakerne tok på seg yttertøyet, men det var likevel temmelig utrivelig å sitte stille og høre på foredragene en hel dag. Man besluttet å ta en lengre pause i kurset for å forsøke å få opp varmen, men uten særlig hell.

Heller ikke i det andre lokalet gikk ting som planlagt. Allerede dagen før hadde Marte Kirkerud merket at alt ikke var som det skulle med kroppen, og selve kursdagen satte influensaen inn for fullt. Etter lunsj måtte Marte Kirkerud kaste inn håndkleet og gi seg. Den resterende delen av selskapsrettskurset måtte deretter avlyses.

Det var stor misnøye blant kursdeltakerne. Gjennom e-post og sms samordnet de sine krav mot Peder Ås. Prinsipalt krevde samtlige deltakere å få kursavgiften tilbakebetalt i sin helhet, subsidiært at det ble gjort en vesentlig reduksjon i den. Dessuten ble det rettet erstatningskrav mot Peder Ås. Flere av kursdeltakerne hadde fått ekstra reiseomkostninger hjem som følge av at kurset til Lars Holm ble avsluttet senere enn planlagt. Disse ekstrakostnadene ble krevd erstattet. I tillegg krevde samtlige kursdeltakere sine ordinære utgifter til reise og diett dekket. Peder Ås bestred alle kravene fra deltakerne. I et felles skriv til kursdeltakere beklaget Peder Ås det som hadde skjedd, men noe måtte jo kursdeltakerne tåle. Uansett var han ikke noe å bebreide for tingenes tilstand.

Drøft og avgjør de prinsipale og subsidiære rettsspørsmål oppgaven reiser.